

ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 6 став (3) од Законот за земјоделство и рурален развој („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/10, 53/11, 126/12, 15/13, 69/13, 106/13, 177/14, 25/15, 73/15, 83/15, 154/15, 11/16, 53/16, 120/16, 163/16, 74/17, 83/18, 27/19 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 152/19, 244/19, 275/19, 110/21, 123/22, 65/23 и 218/24), Владата на Република Северна Македонија, на седницата, одржана на 3 февруари 2026 година, донесе

**СТРАТЕГИЈА ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА НАЦИОНАЛНАТА
СТРАТЕГИЈА ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО И РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ ЗА ПЕРИОДОТ
2021 -2027 ГОДИНА**

I

Во Националната стратегија за земјоделството и руралниот развој за периодот 2021-2027 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.16/21), во Воведот по ставот 14 се додаваат 28 нови става 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41 и 42 кои гласат:

„Согласно ДЕЛ III. „СПРОВЕДУВАЊЕ НА НСЗРР 2021-2027“, поддел III.2. „Мониторинг, известување и евалуација на спроведување на стратегијата“ на Националната стратегија за земјоделство и рурален развој за периодот 2021-2027 година, на половината од периодот на спроведување на стратегијата, во текот на 2024 година, треба да биде направена анализа на реализацијата, односно на постигнатите ефекти и резултати од реализираните политики и по потреба да биде ажуриран текстот на стратегијата.

МЗШВ во втората половина на 2024 година и почетокот на 2025 година спроведе сеопфатна анализа на реализација на стратегијата^[1] и главните наоди од истата се дека во изминатиот период земјоделскиот сектор и руралните средини, како и поширокото општество во целост, беа под влијание на непредвидени надворешни шокови со сериозно влијание на развојот и состојбите. Почетниот период на спроведување на стратегијата се одвиваше во услови на здравствена криза предизвикана од глобална пандемијата со вирусот КОВИД 19 кои во целост ги пореметија синџирите на снабдување на прехранбените производи, но и го потенцираа значењето и неопходноста на стабилно и домашно производство на храна. Оваа криза, дополнително поттикната од геополитичките воени збиднувања на истокот на европскиот континент во голема мерка ги пореметија светските пазари со земјоделски производи и предизвикаа инфлаторни движења на цените на производите, вклучително и на енергенсите и другите инпути во земјоделското производство, но и на цените на земјоделските производи, како и реалоцирање на буџетски расходи кон новонастанатите приоритети. Покрај зголемување на трошоците за производство, македонскиот земјоделски извоз, пред се од градинарството и лозаро-винарскиот сектор, беше негативно засегнат од неможноста да се извезува на пазарот на Украина и Русија.

Согледувајќи го значењето на производството на храна, како национален стратешки интерес, а посебно во време на криза, во самата стратегија е предвидено изготвување на генерален план за функционирање на земјоделскиот сектор во кризни ситуации, кој е предвиден да биде изготвен до средината на 2023 година, што не е остварено.

^[1] Анализата беше спроведена од страна на Здружението на Агроекономистите на РС Македонија и поддржана преку проектот за Модернизација на земјоделството финансиран од Светска Банка, Agriculture Modernization Project (AMP) (P168014).

Учеството на субвенциите во просечните приходи на земјоделските стопанства е значително намалено во релативен однос како резултат на зголемената нето додадената вредност во 2022 година^[3] и изнесува 18,2%. Најголемо е учеството кај стопанствата кои одгледуваат трвопасен добиток (говедарство, овчарство и козарство), додека најмало е учеството кај стопанствата специјализирани за градинарско производство.

Промените во неповолната структура на македонскиот земјоделски сектор составена од доминантен број на мали стопанства со ограничен произведен капацитет кој не може да генерира значителни приходи, развој и долгорочна одржливост и како резултат посериозна позиција во однос на олигополската поставеност на учесниците во погорниот дел од ланецот на додадена вредност (откупувачи и преработувачи) е тешко да се верификува поради недостатокот на нови структурни официјални податоци. Сепак, недоволниот напредок (намалување) на бројот на земјоделски задруги (39 во 2023 година спореден со 54 во 2019 година) и нивниот капацитет, недостатокот на договорни односи и континуираните турбуленции на пазарот предизвикани од несовпаѓање на понудата и побарувачката говорат за недоволниот напредок.

Во правилна насока, во изминатиот период продолжува спроведувањето на политиката за консолидација на земјоделското земјиште, сеуште поддржана од донаторска техничка и финансиска помош. Други промени во насоката на подобрување на управувањето со природните ресурси (почва и вода) не се превземени. Предизвик кон и така неповолната земјишна структура претставува евидентираните процеси на напуштањето на руралните средини и намалувањето на вработеноста што може дополнително да го зголеми напуштеноста на земјоделското земјиште.

Согласно анализата, продолжува доминантната распределба на средствата за политиките на поддршка на земјоделството и руралниот развој кон мерките на директни плаќања и во изминатиот период на спроведување, не е постигнато планираното зголемување на средствата за политиките на рурален развој^[4]. Од друга страна, исплатениот износ на директните плаќања е зголемен на околу 130 милиони евра годишно (од околу 100 милиони евра на почетокот на стратешкиот период) и покрај стратешката определба за ставање на акцент на зголемување на инвестиционата поддршка преку мерките на рурален развој. Креираните зголеми обврски по програмата за финансиска поддршка во земјоделството со зголемување на износот на директните плаќања, во услови на ист вкупен износ на поддршка за секторот е компензирано на сметка на неажурна реализација на програмата за рурален развој и зголемување на пренесените нереализирани обврски во програмите за директни плаќања.

Во првата половина од стратешкиот период е завршена реализацијата на ИПАРД II програмата која го покриваше периодот 2014-2020 година со потрошени 68 милиони евра јавни средства (75% ЕУ и остатокот од националниот буџет) што ја рангира државата на 3 место во однос на седумте земји кориснички. Иако е постигнато задоволнително ниво на напредок, спроведувањето на програмата кој вкупно вклучуваше 8 мерки, остана ограничено на четирите мерки акредитирани од страна на Европската комисија од изминатиот период од ИПАРД I Програмата (2007-2014). Ова, дополнето со сеуште недоволната

^[3] Согласно податоците за просечните приходи на земјоделските стопанства и учеството на субвенциите по економски класи во 2017 година и 2022 година обезбедени од Македонскиот ФАДН.

^[4] Кои ако се додадат средствата од ИПАРД и инвестиции во хидросистеми изнесуваат околу 21% што е помалку од проектите кои требало да бидат околу 30% од вкупниот износ на средства за поддршка.

ефикасност во администраирање на апликациите долгорочно може да предизвика проблеми во апсорпцијата во новиот програмски циклус.

Самата реализација на директните плаќања е генерално комплексна и фрагментирана со по неколку типа на директни плаќања за една иста култура и е дополнително искомплицирана со нови критериуми во набљудуваниот период кои предизвикаа проблеми за корисниците на политиките. Моделот и промените не соодветствува со стратешкиот документ и не оди во насока на прилагодување кон Заедничката земјоделска политика на ЕУ, но и обврските превземени со членството со Светската трговска организација. Промените во оваа насока предвидени со стратегијата во изминатиот период не се постигнати.

И покрај неопходноста на директните плаќања за одржување на постојното ниво на производството, дистрибуцијата на средствата за директни плаќања е дисперизирана на голем број мали корисници со ограничено влијание на перформансите на секторот.

Во првата половина од стратешкиот период не се превземени соодветни одговори на политиките во врска со третирањето на негативните климатски промени и зачувувањето на животната средина од земјоделските активности, освен започнувањето на спроведување на намалување или исклучување на директните плаќања при неусогласеност со барањата за вкрстената сообразност.

Исто така не се спроведени предвидените реформи за воведување на системска поддршка за земјоделците за креирање на знаење и иновации во земјоделството (совети, истражувачки и применети проекти, обуки и практики применети од самите земјоделци) кои треба да помогнат во решавањето на тековните проблеми и забрзување на процесите на модернизација и дигитализација на секторот.

НСЗРР 2021-2027 не вклучува Оперативен план и за поголемиот број на интервенции во документот не е наведена временска рамка за спроведување, индикатори на резултат, ниту субјект одговорен за нивна реализација. Сепак во рамките на анализата направена е детална проценка на исполнетост на реализација на предвидените мерки и активности во стратегијата, и наодите се дека на половина од спроведувањето на стратегијата (2021-2024 година), целосно реализирани или активности кои тековно се реализираат (т.е. нивната реализација е веќе редовен дел од политиките и континуирано се повторуваат) се една третина од вкупниот број на активности. Поголемиот дел и од нив се активностите кои имаат потреба од дополнителна анализа на реализацијата и веројатна ревизија во спроведувањето.

За дел од активностите е потребна понатамошна институционална посветеност во насока на анализа и ревизија, завршување на тековната реализација, или кај најголем дел започнување со реализација. Од аспект на тежината на предвидените активности, најсуштинските реформи поврзани со главните столбови на националната земјоделска политика предвидени со стратегијата, во набљудуваниот период не се отпочнати со реализација (трансформација на директните плаќања и уредување на пазарите). Заштитата на географското потекло која е голема можност за додадена вредност кај македонските земјоделски производи е скоро непостоечка и чекори за поместување во позитивна насока во набљудуваниот период не се превземени.

Дополнително, во недостаток на претходно обезбеден соодветен законски основ за спроведување на некои од воведените мерки или групи мерки во делот на политиките на директни плаќања и рурален развој користен е Законот за извршување на Буџетот на Република Северна Македонија за соодветната година, и тоа во период од неколку години, што укажува на фактот на недоволно разработен концепт на воведување на политиките.

Врз основа на погоре изнесените наоди од анализата за постигнувањата на исполнетост на стратешките определби на половината од стратешкиот период, МЗШВ проценува дека има потреба за ажурирање на стратешкиот документ во насока на корегирање на политиките заради запирање на неповолните трендови во земјоделскиот сектор и руралните средини и започнување на одржлив развој. Истото е невозможно да се постигне доколку не се отвори сериозен инвестициски циклус на вложување во производството и маркетингот со земјоделските производи и во подобрување на условите за живеење во руралните средини.

Согласно Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија за период 2024-2028, поддршката во земјоделството е со максимален износ до 180 милиони евра годишно. Дополнително е неопходно да се завршат сите подготовки да се обезбеди навремено искористување на расположливите средства од ИПАРД 3 програмата која вклучува и инвестиции во руралната инфраструктура, а ќе продолжи и интензивните инвестиции во системите за наводнување.

Ажурирањето на стратегијата е потребно и заради прилагодување на поставените цели со Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија за периодот 2024-2028 година, во која се дефинирани приоритетни активности во делот на земјоделството.

Имајќи го во предвид краткиот период до крајот на тековниот стратешки период и евидентната потреба за прилагодување на националните земјоделски политики кон видно изменетите услови на поблиското и пошироко опкружување на дејствување на земјоделскиот сектор и понатамошно зголемената конкуренција од земјоделските бизниси од регионот и надвор од него, потребно е фокусирање на активностите и капацитетите во насока на постигнување на следните приоритетни цели:

1. Промени во структурата на финансиската поддршка на секторот во насока на зголемување на износот на средства од типот на политиките за рурален развој која согласно проекциите во НСЗРР до крајот на стратешкиот период треба да изнесува 35% од вкупните средства за поддршка и тоа преку:

- насочување на зголемување на вкупните средства за поддршка во земјоделството кон политиката за рурален развој,
- модулирање на буџетската поддршка од средствата за директни плаќања кон развојно-ориентираната програма за рурален развој преку воведување на категорија на активен земјоделец, степенасто намалување на износот со растот на големината на капацитетите и ограничени износи на поддршка по корисник,
- воведување на основна поддршка на приходот за одржливост во четири групи на производи во растителното производство и по грло добиток во сточарството, и дополнителна поддршка за одредени категории производители (млади), производство во подрачја со ограничени можности, органско производство и друго. Сите шеми на директни плаќања ќе бидат максимално поедноставени,
- корекции во начинот на спроведување на некои од мерките за директни плаќања како и зајакнување на контролиот механизам ,
- зголемени контроли за потврдување на реалното производство од страна на поддржаните стопанства преку засилени контроли на самото место, вклучување на податоци за предадено производство и Системот за следење на површините,
- навремена исплата на средствата на директни плаќања согласно дефиниран временски план за исплати и

-реализирање на програмата за рурален развој како повеќегодишна буџетска програма.

2. Фокусирање на поддршката кон категории на развојни и перспективни професионални земјоделски стопанства кои најголем дел од својот приход го остваруваат во земјоделската дејност на начин кој ќе овозможи значителни и видливи повратни резултати од вложувањата, за пазарно-ориентирани форми на здружување на земјоделците и за зајакнување на договорното производство. Поддршката ќе се реализира по поднесен и одобрен деловен план со висок процент на државна помош, и тоа за:

- младите земјоделци за кои границата ќе биде зголемена на 45 години кои ќе бидат поддржани со грант со различни висини на средства за започнување на земјоделска дејност, превземање на стопанството или надградување на постоечко земјоделското стопанство,

- стопанствата кои преминуваат во повисока развојна категорија со дуплирање на своите претходни капацитети, а кои се професионални земјоделци со над 2/3 од приходите обезбедени од земјоделство,

- земјоделски задруги со над 20 члена кои заеднички пласираат производи на пазарот, за кои ќе биде обезбедена и посебна поддршка доколку истите ги остварат критериумите за производни организации. Шемата за поддршка ќе биде претходно пилотирана со ИПА техничка помош,

- учесници во ланец на додадена вредност кои заеднички имплементираат интегриран проект во насока на воведување нов производ, иновации и дигитализација, модернизација и зголемување на ефикасноста на производството и маркетингот, воведување на повисоки стандарди, решавање на еколошки и климатски предизвици, и др, и кои се обврзуваат на задолжителни договорни односи најмалку 5 години и

- обезбедување на дополнителни директни плаќања за професионалните земјоделци и други социјални придобивки и задолжителна советодавна поддршка во реализација на деловниот план.

3. Воведување на кредитна шема за повољно кредитирање на земјоделството со износи на кредити за сите намени до 300.000 евра и поврат на 20% од вкупниот износ на кредитот за развојни категории на земјоделски стопанства со производни капацитети повисоки од дефинираните минимални прагови;

4. Воведување на активни мерки за заживување на македонското село преку поддршка за враќање на млади брачни парови кои сакаат да се занимаваат со земјоделство со грантови, и повторно интензивирање на инвестициите во руралната инфраструктура преку зголемување на издвојувањата во националната програма во однос на издвојувањата во првиот период од спроведување на стратегијата и особено после акредитирање на соодветната ИПАРД мерка;

5. Акредитација до 4 нови мерки од ИПАРД 3 програмата, и тоа: на мерката рурална инфраструктура, агроеколошки мерки, ЛИДЕР и советодавни услуги, и соодветно искористување на алоцираните средства за овие мерки од програмата, како и двојно намалување на времето за одобрување на барањата по постојните мерки од програмата. Степенот на реализација на искористеност на тековната програма треба да биде не помал од процентот на претходната ИПАРД II програма. За реализација на поставените цели ќе се дефинираат јасни акциски планови кои редовно ќе се следат во нивна реализација;

6. Дефинирање на група на стратешки земјоделски производи кои се важни за подобрување на сигурноста во обезбедувањето на доволно храна и задоволување на основните потреби на населението и индустријата, како и обезбедување на економска и социјална стабилност во руралните средини. За

стратешките производи ќе се утврдуваат просечни производни трошоци по единица производ секоја производна сезона и ќе се утврдуваат посебни интервенциски мерки во случај на нарушување на пазарот согласно закон (интервентен откуп за производите кои се во стокови резерви, интервентни директни плаќања во случај намалени приходи, пропишани посебни стандарди за квалитет, итн);

7. Профункционирање на следливи и реални договорни односи со почитување на задолжителните договори за откуп на земјоделски производи и санкционирање на непочитување на истите од двете договорни страни. Ќе се зајакнат условите за стекнување на правото за откуп на земјоделски производи и дисциплината за почитување на договорите, репортирање и навремено плаќање. Следливоста на откупот и обврските на учесниците во истите кои произлегуваат од законот ќе се следат со електронски систем за мониторинг на пазарот кој ќе биде функционален до од почетокот на 2027 година. Државата ќе инвестира 24,5 милиони евра во изградба на нов пазар на големо за земјоделски производи за Скопје кој треба да ги подигне стандардите за безбедност и квалитет на храната за главниот град и поддржи маркетингот со земјоделски производи. Ќе се преземат чекори кон подобрување на правната рамка за заштита на географското потекло на македонските земјоделски производи и промовираат и поддржат иницијативите на задружените производители, како и иницијативите на големите ланци на супермаркети во земјата за откуп на поголеми количини на домашни земјоделски производи преку воведување на бараните пазарни стандарди за квалитет. Започнување на кампања со цел зајакнување на домашното земјоделско производство, обезбедување на просперитет на руралните средини и подигање на свеста на потрошувачите за квалитетот, автентичноста и значењето на македонските земјоделски производи преку обележување на домашните производи и нивно вклучување на онлајн платформа;

8. Воведување на Системот за знаење и иновации во земјоделството преку донесување на Имени и дополнувања на Законот за советодавен систем за земјоделството и руралниот развој (*) и започнување на системска поддршка на земјоделците и руралното население во делот на креирање на потребните знаење и иновации за побрз и ефикасен развој на секторот. До крајот на 2027 година е предвидено пилотирање на мерки од системот, особено потенцирани со поддршка на дигитална трансформација на земјоделските бизниси;

9. Зголемена ефикасност и транспарентност на политиките за управување со земјоделското земјиште преку формирање на посебно тело за управување со земјоделското земјиште кое ќе ги интегрира сите сегашни интервенции на политиката во делот на управување со земјоделското земјиште во државна сопственост согласно закон, вклучително и за пасиштата, ставање во употреба на електронски систем за управување со земјоделското земјиште кое треба да ги забрза и направи потранспарентни постапките за доделување на земјиштето под закуп и другите постапки. Слободните земјишни парцели во државна сопственост ќе бидат јавно достапни на веб платформа преку која земјоделците за истите ќе може да иницираат постапка за доделување под закуп. Телото ќе го регулира одржувањето на почвената карта заради одржливост и надградување на истата;

10. Земјоделското земјиште ќе се објавува под закуп за јасни инвестициски планови со предност за дефицитарните култури кои треба да се следат во имплементацијата врз основа на бизнис планови и со приоритет и наменски огласи за одгледувачите на добиток најмалку два пати во текот на годината и со запазување на принципите на окрупнување на парцелите. Со цел намалување на необработеното земјоделско земјиште ќе се уреди постапка за управување со приватното земјоделско земјиште кое не се обработува, додека за соодветен инвестициски план во подрачја каде што нема сточарско производство, ќе се овозможи преминување на пасиштата во обработливо земјоделско земјиште;

11. Во насока на овозможување на идните инвестиции, во 2027 година, ќе се создадат правни и институционални услови за легализирање на одгледувалиштата на животни и други објекти за земјоделска намена на земјоделско земјиште кои во моментот немаат право на сопственост. Министерството ќе направи правни измени за дорегулирање на постапката за изградба на ваквите објекти во делот на издавање на одобрение за градба во рамките на надлежностите на МЗШВ. Во врска со одгледувалиштата на градежно земјиште ќе се започне со спроведување на мерката за помош за реалокација на соодветна локација, поддржано и со можност за обезбедување на земјоделско земјиште во државна сопственост и на обезбедување на поволни кредити за таа намена (најдоцна до 2027 година);

12. Воведување на организирана државна поддршка за прилагодување на секторот со последиците од климатските промени како дел од редовните програми за финансиска поддршка за земјоделството и руралниот развој. Дополнително, ќе се санкционираат со намалување или целосно исклучување на директните плаќања стопанствата кои предизвикуваат нарушување на животната средина, преку загадување на почвата, водите и воздухот. Барањата за вкрстената сообразност ќе се зајакнат со мерки поврзани со климатските промени. Во насока на намалување на ризикот од последиците од климатските промени во земјоделството ќе се зголеми бројот на осигуреници за земјоделско производство;

13. Во насока на следење на дозволеното ниво на резидуи од производи за заштита на растенијата во земјоделските производи и одржлива употреба на фитофармацевтски производи ќе биде воспоставен систем на интегрирана заштита на растенијата кој треба да ги ограничи ризиците и влијанијата на употребата на хемиските средства врз здравјето на луѓето, здравјето на животните и животната средина. Воспоставувањето на системот, вклучително назначување на тела за сертификација на опрема за третирање на растенијата, прогноза и сигнализација на појава на економски значајните штетни организми и информирање, обука на професионалните корисници, опремување на лабораториите, поддршка на истражувачки проекти поврзани со интегрираната заштита, воведување на поддршка за земјоделците за примена на законските одредби и слично, ќе биде завршено до крајот на стратешкиот период;

14. Подготовка на генерален план за функционирање на земјоделскиот сектор во кризни ситуации кои не е исклучено дека може да се повторат во следниот период,

15. Спроведување на редовни структурни истражувања, вклучително реализација на вториот Попис на земјоделството до крајот на стратешкиот период заради обезбедување на веродостојни податоци за состојбата и структурата на земјоделскиот сектор;

16. Измена и дополнување на дел од показателите во стратегијата. Измената и дополнувањето ќе се изврши во поглавјето II.3 Показатели и целни вредности за периодот 2021-2027 година со додавање на нова потточка. Измените и дополнувањето ќе базираат на среднорочната проценка, каде се презентирани резултатите кои до 2023 година се остварени и дел од нив веќе ги имаат достигнато целните вредности, а за дел е заклучено дека треба да се изврши намалување на целната вредност. Дополнување на индикаторите ќе се изврши користејќи го Прирачникот со упатства за индикатори за политики поврзани со Националната стратегија за земјоделство и рурален развој, изготвен во рамките на AMP проект од Светска банка.

17. До крајот на 2026 година, во МЗШВ ќе се воспостави систем за мониторинг на спроведување на стратегијата и информатичка алатка за прибирање на потребните податоци за анализа. Ќе се рехабилитира и интегрира целосно запустениот и ранлив информатички систем кој беше подложен на хакерски напади. МЗШВ ќе предложи донесување на Законот за земјоделство и рурален развој како основа за поголем дел од погоре-наведените реформи. Министерството ќе донесе нов акт за организација кој треба да овозможи соодветно прилагодување на административната структура и капацитет во насока на ефикасно остварување на новите законски обврски.

МЗШВ изврши голем број на директни консултации со учесниците во секторот, пред се организирани во рамките на постојаните подсекторски групи и други формални тела, со надлежни органи на државна управа, меѓународни институции и останати релевантни чинители.

Во подготовката на стратегијата беше вклучена релевантната македонска експертската јавност, пред се од Факултетот за земјоделски науки и храна од Скопје, поддржани од министерството и од проектот за модернизација на земјоделството, финансиран од Светска банка.

За прв пат следењето и евалуацијата на стратегијата ќе биде предмет на сеопфатно организиран систем кој вклучува сет на индикатори и цели, постапки на мониторинг и известување и евалуација на постигнувањата.

При подготовката на оваа стратегија беа користени податоци и показатели кои се базирани на официјалните статистики на Државниот завод за статистика (во понатамошниот текст ДЗС), како и податоци од регистрите на МЗШВ и другите државни органи, кои се користени во среднорочната проценка на НСЗРР.¹

II

Во делот II точка II.1 во ставот 1 по зборот „КОВИД-19“ се додаваат зборовите „но и економската криза предизвикана од руско-украинскиот воен конфликт во 2022 година¹“.

Во ставот 3 по зборот „вирусот“ се додаваат зборовите „и руско-украинскиот воен конфликт“.

По ставот 11 се додаваат три нови става 12, 13 и 14 кои гласат:

„Запирањето на неповолните трендови земјоделскиот сектор и руралните средини во услови на комплексни услови на стопанисување и започнување на одржлив развој неопходно побарува корегирање на поставените политики и тоа во насока на отворање на сериозен инвестициски циклус на вложување во производството и маркетингот со земјоделските производи и во подобрување на условите за живеење во руралните средини. Во таа насока акцент ќе биде ставен на интервенциите од политиката на рурален развој.

¹ Економското закрепнување на секторот од кризата на пандемијата кое започна од 2021 година, веќе следната година беше соочено со предизвик од нова глобална економска криза предизвикана од инвазијата на Руската федерација врз Украина, пред се поради значајното влијание на овие две земји во глобалното снабдување на храна (особено на основните прехранбени производи житата и сончогледовото масло), како и во снабдувањето со инпути за земјоделството, а пред се нафтата и минералните ѓубрива. Македонскиот земјоделско-прехранбен сектор се најде под директно влијание на зголемените трошоците за производство, но и неможноста да се извезува на засеганите пазари кои се традиционални, особено за градинарските производи.

Поддршката ќе биде јасно таргетирана и приоритетно насочена на начин кој ќе овозможи значителни и видливи повратни резултати од вложувањата, односно кон категории на развојни и перспективни професионални земјоделски стопанства кои најголем дел од својот приход го остваруваат од земјоделска дејност, особено млади земјоделци, потоа пазарно-ориентирани форми на здружување на земјоделци, како и за учесници во ланец на додадена вредност кои заеднички имплементираат интегриран проект. За олеснување на процесот на инвестиции за земјоделците ќе се обезбедат услови, ресурси поволности и потребни информации и знаење во процесот на подобрување на нивните перформанси.“.

Ставот 12 станува став 15.

По ставот 13 кој станува став 16 се додава нов став 17 кој гласи:

„Со среднорочната анализа заклучено е дека целите се добро поставени и истите не се менуваат.“.

Во точката II.2, СЦ1. се менува и гласи:

„Во услови на континуирана променливост на цените на пазарите со земјоделски производи, земјоделската дејност остварува значително пониски приходи од просечните во државата.

Во среднорочната проценка опфатен е делот за влијанието на кризите предизвикани од пандемијата со вирусот КОВИД-19 и руско-украинскиот конфликт што дополнително ја влошија состојбата на земјоделскиот сектор, со значителното зголемување на цените на инпутите и дополнително негативно влијание на доходот на земјоделците.

Поради сето тоа, а следејќи ги и стратешките определби, ќе продолжи поддршката на надополнување на приходот на земјоделците остварени од пазарот преку директните плаќања. Плаќањата кои во НСЗРР се предвидени на ниво како и во изминатиот стратешки период, во преостанатиот период ќе бидат изменети со нивно зголемување во сточарскиот сектор, бидејќи е утврдено дека таму се сериозно влошени состојбите.

Утврдено е и дека директните плаќања се скоро целосно производно врзани, а во услови на стратешки интерес за прилагодување кон ЗЗП на ЕУ, потребно е структурата на националните директни плаќања постепено да се прилагодува кон плаќањата кои се неповрзани со типот на производство, но и посилно да се поврзе поддршката со практики што придонесуваат за заштита на животната средина и намалување на негативните ефекти од климатските промени. Со оглед дека оваа ажурирана НСЗРР на последните две години од стратешкиот период (односно во 2026 и 2027 година), и ќе претставува постепен премин кон производно неврзани директни плаќања, се предвидува директните плаќања да се исплаќаат како основна и дополнителна поддршка на приходот. Основната поддршка на приходот претставува обезбедување на одржливоста на земјоделските стопанства и ќе се однесува на еден хектар површина за четири групи во растителното производство и по грло добиток за основните видови добиток во сточарството. Дополнителната поддршка на приходот ќе се исплаќа како комплементарно плаќање за земјоделски стопанства кои вршат земјоделска дејност во подрачја со ограничени можности за земјоделска дејност (ПОМ), дополнителни директни плаќања за одделни категории носители на земјоделски стопанства како и за органско производство, дополнителни директни плаќања за зголемен пријавен број на грла во основно стадо, дополнителни директни плаќања за пчелни семејства вклучени во селекција на пчелни матици, дополнителни директни плаќања за анализа на мед, како и за органското земјоделско производство.

За обезбедување на стабилност на приходите ќе се применат инструменти за стабилизација на приходите и управување со ризици, како што се осигурувањето, формирањето на приватни заеднички фондови, приватно складиштење и ограничени интервенции на пазарите.“.

Во СЦ2. во ставот 1 по четвртата реченица се додава нова петта реченица која гласи:

„Сепак, анализите во рамките на Проектот за модернизација на земјоделството, спроведени за потребите на МЗШВ, покажуваат дека во споредба со стопанствата во ЕУ, па дури и во регионот таа е ниска и има потреба од нејзино подобрување.“.

Во ставот 3 зборовите „и продажба ќе се овозможи пораст на површината по стопанство“ се заменуваат со зборовите „вклучително и на приватното необработено земјиште, како и со продажба.“.

Во СЦ 3. по ставот 2 се додава нов став 3 кој гласи:

„Значајно е и промовирањето на македонските производи на саемски и други манифестации, натпревари, маркетинг кампањи, брендирање на производите и други активности за зголемување на видливоста и додадената вредност на производите, за што ќе биде обезбедена поддршка.“.

Во СЦ4. по ставот 4 се додава нов став 5 кој гласи:

„Шумарството е од исклучително значење во справувањето со климатските промени, затоа зачувувањето на шумите во Македонија претставуваат врвен приоритет. Од тие причини ќе бидат насочени средства за инвестиции во развој на шумарството.“.

Во СЦ8. по ставот 4 се додава нов став 5 кој гласи:

„Ќе биде обезбедена и поддршка за млади брачни парови кои ќе се вратат во руралните краишта и ќе започнат бизнис.“.

Во СЦ9. се додава нов став 1 кој гласи:

„Оваа специфична цел е препознаена и во програмата на владата каде е нотирано дека врвен приоритет ќе претставува одржување на висок степен на јавното здравје на граѓаните преку зајакнување на интегрираниот систем на безбедност на храната.“.

Ставовите 1 и 2 стануваат ставови 2 и 3.

Во ставот 3 кој станува став 4 по првата реченица се додава нова втора реченица која гласи:

„До средината на 2026 година ќе биде дефиниран пристапот за воспоставување на системот и обезбедени неопходните предуслови за негово спроведување водејќи сметка за искористување на потенцијалите на приватниот сектор во индустријата на третман на отпад заради намалување на државното учество.“.

Во ставот 4 кој станува став 5 по зборот „училиште“ се додаваат зборовите „со изменети и подобрени услови и вклучување на нови производи.“.

Ставот 5 станува став 6.

Во „Финансиска рамка за стратешкиот период 2021-2027 година“, во ставот 1 зборовите „од 200 милиони почнувајќи од 2024 година“ се заменуваат со зборовите „до 180 милиони евра“.

По точката II.3 се додава нова потточка II.3.1. која гласи:

„II.3.1. Показатели и целни вредности согласно средночната проценка на НСЗРР (2021-2027)“

НСЗРР има поставено целни вредности кои со среднорочната анализа се утврдени со вредности од 2023 година. Според резултати во 2023 година, е утврдено дека дел од вредностите на показателите се веќе остварени, за што е извршена корекција на истите. Показателите и целните вредности се прикажани на три нивоа и тоа: почетната вредност од почетната година на стратешкиот период (2020 година), резултатите од 2023 година и проекциите за последната година на периодот (2027). Истите се презентирани во Табела бр. 6.1.

Табела бр.6.1 Показатели и целни вредности согласно средночната проценка на НСЗРР (2021-2027)

Показател	Почетна вредност (година)	Вредност во 2023 година	Целна вредност 2027 година
Општи економски показатели			
Бруто додадена вредност на земјоделството, шумарството и рибарството во БДП, %	8,1 (просек 2016-2018)	7,6	≤ 7
Нето додадена вредност во тековни цени, денари	40.817.000.000 (2017)	59.491.000.000	70.000.000.000
Нето додадена вредност во тековни цени во денари по ГРЕ	295.775 (2017)	991.517	1.500.000
Нето додадена вредност во тековни цени во денари по обработлива површина, ха	78.969 (2017)	115.620	173.000
Вкупна продуктивност на факторите, ФАДН (SE132)	2,42	3,44 (2022)	3,5
Инвестиции во основни средства земјоделството во тековни цени, денари	3.419.000.000 (2016)	5.098.000.000	5.500.000.000
Вредност на извозот на земјоделско-прехранбени производи, во евра	624.503.315 (2019)	769.000.000	≥850.000.000
Вредност на увозот на земјоделско-прехранбени производи, во евра	837.149.075 (2019)	1.199.700.000	≤1.000.000.000
Структурни показатели			
Број на земјоделски стопанства	187.125 (2016)	/	145.000
Просечна големина во ха по земјоделско стопанство	1,8	/	≥ 2,0
Просечна економска големина на земјоделско стопанство, во Европски единици за големина	7,59 (2016)	3,57	9,7

Показател	Почетна вредност (година)	Вредност во 2023 година	Целна вредност 2027 година
Вкупно наводнувано земјиште, во ха	84.434 (2016)	/	≥ 95.000
Наводнувано во однос на вкупно обработливо земјиште, во %	16,3% (2016)	/	≥ 18,3
Број на земјоделски задруги	54 (2019)	39	60
Број на земјоделци вклучени во задруги	721	501	770
Просечен број на членови по задруга	12	13	13
Земјоделско земјиште под органско производство (без пасишта), во ха	2.716 (2018)	2739	3.100
Земјоделско земјиште под интегрирана заштита на растенија, во %	5 (2020)	/	30
Број на ГРЕ	138.000 (2017)	60.000	≤ 60.000
Вработено рурално население	Вкупно: 348.397; Машки: 225.567; Женски: 122.830 (2018)	Вк.: 236.263; М.: 151.511; Ж.: 83.753.	Вкупно: ≥ 230.000; Машки: ≥ 150.000; Женски: ≥ 80.000
Учество на вработено рурално население во вкупно вработено население, %	Вкупно: 45,9; Машки: 49,2; Женски: 40,9 (2018)	Вкупно: 34,3; Машки: 38,5; Женски: 28,7.	Вкупно: ≥ 30%.
Население во руралните средини под стапка на ризик од сиромаштија, %	24,2 (2017)	/	≤ 20%
Број на носители на земјоделски стопанства по возраст	под 35 г: 7.254; меѓу 35-54 г: 61.724; постари од 55 г: 111.268 (2016)	до 40 г. 14.239 40-64 г. 61.456 >64 г. 53.617	до 40 г. 15.000 40-64 г. 70.000 >64 г. 60.000
Млади во однос на стари носители на стопанства, %	6,52 (2016)	11	12, +/- 2
Жени носители на стопанства од вкупен број, %	10,40 (2016)	23,7	≥ 25

Показател	Почетна вредност (година)	Вредност во 2023 година	Целна вредност 2027 година
Млади носители на стопанства по ниво на образование, %	Без образование: 3; Основно, вкл и недовршено: 44; Средно, вкл и недовршено: 43; Више и високо: 8; Постдипломски: 0	/	Без образование: ≤ 3 Основно, вкл и недовршено: ≥ 44 Средно, вкл и недовршено: ≥ 43 Више и високо: ≥ 8 Постдипломски: ≥ 0
Млади носители на стопанства со посетени обуки во последните 12 месеци, %	2 (2016)	/	≥ 2
Спроведување на политиките за земјоделство и рурален развој			
Степен на транспонирање на европското законодавство за земјоделството и руралниот развој во националното законодавство	Умерено подготвено (2019)	/	Целосно транспонирано
Степен на транспонирање на европското законодавство за безбедност на храната во националното законодавство	Добро ниво на подготовка (2019)	/	Целосно транспонирано
Учество на реализираните средства за политиките за рурален развој во вкупните исплатени средства за поддршка, %	18 (просек за период 2014-2020)	13% (просек за период 2021-2023)	≤ 35
Учество на производно-неврзаните директни плаќања во вкупниот износ на директни плаќања, %	0 (2019)	0,37%	≥ 30
Број на стопанства со евидентирани неусогласености од вкупниот број контроли на самото место за вкстената сообразност согласно АФПЗРР, %	32 (2019)	23	≤ 25

Показател	Почетна (година)	вредност	Вредност во 2023 година	Целна вредност 2027 година
Број на признати организации на производители	0 (2019)		/	≥10
Површина на доделено земјиштето во државна сопственост под закуп, ха			/	+ 4.000
Вкупно консолидирано земјиште, во ха	24 (2020)		/	≥ 2.000
Учество на ИПАРД проекти за:				
- усогласување со стандардите на ЕУ од Мерка 1 и 3, %	42		100	≥150
- постигнување на благосостојба на животни од Мерка 1, %	1		0,28	≥3
- редукција на GHG CO2 еквивалент од Мерка 1, %	1.6		Нема податоци	≥5
- диверсификација на приходи во рурални средини од Мерка 7, %	23		100	≥150

Извор: 1. Државен завод за статистика на Република Северна Македонија: База на податоци МАКСТАТ (<https://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/mk/MakStat>); 2. МЗШВ: Одделение за сметководствени податоци од земјоделски стопанства (FADN); 3. АФПЗРР“.

По точката II.4 се додава нова точка II.4-а која гласи:

„II.4-a Развојни цели и области на интервенција за земјоделските подсектори во периодот 2021-2027 година, согласно средночната проценка на НСЗРР (2021-2027)

Овој дел од НСЗРР е изготвен врз основа на делот 8 (подсекторски трендови) од среднорочната проценка на НСЗРР, каде е направена анализа на состојбите во подсекторите по однос на капацитетите и оствареното производство, и врската со директната буџетска поддршка. Според проценката најголем дел од поставените подсекторски цели не се остварени со мерките на политиките. Поради тоа, а имајќи предвид дека до крајот на стратешкиот период останува помалку од три години, ќе се коригираат и ќе се намали бројот на целите, согласно реалните можности на секторот (според утврдените состојби со среднорочната анализа), како и со капацитетите на институциите, за оние цели кои се однесуваат на административни мерки, воведување на стандарди и останати процедури за уредување на секторот. Целите кои се поставени во НСЗРР за подсекторите, а кои се предлага да се изостават ќе бидат поставени за наредниот стратешки период.

Сточарско производство

Сточарски подсектори имаат негативни трендови кај капацитетите и во производството. НСЗРР поставува повеќе цели за секој подсектор, но и генерално за сите е утврдена потреба за поддршка на инвестициите потребни со цел нивно реструктурирање, подобрување на расниот состав и технологијата на производство, примена на санитарните стандарди, барањата за благосостојба на животните и стандардите за квалитет. Не е утврдено остварување на овие општи потреби но останува да се работи на нивно остварување.

За остварување на наведените општи цели потребно е нивен пристап до државна поддршка и до капитал. За оваа цел сточарските стопанства неопходно е да извршат легализација на најголемиот дел од објектите. Предвиденото донесување на Закон за легализација на објекти за земјоделска намена и отклонување на процедурални препреки кои ја попречуваат примената на Законот за земјоделско земјиште во делот на изградба и легализација на објекти на земјоделско земјиште, не е остварено, но може да се постави како цел да се обезбеди до крајот на 2026 година.

Општата цел за обезбедување на државно земјоделско земјиште за производство на сопствена добиточна храна, заради намалување на производните трошоци и обезбедување на одржливост на стопанствата, претставува цел која треба да се интензивира со огласување на земјиштето редовно преку наменски огласи, неколку пати во текот на годината во сите главни сточарски региони на државата.

Говедарство и производство на млеко

Во говедарството како главна цел на НСЗРР е трансформацијата на малите и средни одгледувачи на говеда во одржливи стопанства за производство на млеко и месо кои имаат над 20 молзни крави, односно над 50 гојни грла, подобрена продуктивност и ги исполнуваат пропишаните стандарди. Клучните точки во реструктурирањето во говедарското производство се подобрени: висина на млечноста, генетски квалитет на кравите и гојните јуниња, хигиенска исправност на млекото, квалитет на закланите говеда за месо и добриот менаџмент на фарма. Среднорочната анализа утврдува дека не се остваруваат овие цели, односно дека бројот на говеда значително се намалува, со што се намалува и производството на млеко и месо. Исто така утврдено е дека просечното производство на млеко по молзна крава е ниско и не се забележува тренд на пораст или пад на млечноста. Со оглед дека поставените главни цели се значајни за подсекторот, потребно е истите да се поддржуваат, но со оглед дека за нивно остварување е потребен подолг период тие треба да останат и за наредниот стратешки период.

За остварување на целите ќе продолжи поддршката од програмите за рурален развој со што ќе се поддржуваат окрупнувањето, осовременувањето и механизирањето на одгледувалиштата со цел обезбедување на одржлива производна структура.

НСЗРР предвидува поддршка преку признати организации на производители за постигнување на целите за реструктурирање и модернизација на говедарството преку спроведување на активности вклучени во повеќегодишни оперативни програми како што се: трансфер на знаење, обезбедување на различни услуги потребни за членовите, подобрување на генетскиот потенцијал, пазарна промоција и кампањи. За преостанатиот период во оваа насока согласно новиот закон за зоотехника, треба да остане делот за зачувување на автохтоната раса – буша и биволот.

Како долгорочен процес за подобрување на генетскиот потенцијал на подсекторот да се обезбеди зголемени издвојувања на средства за набавка на висококвалитетни стелни јуници, јуниња и бикови од млечни, комбинирани и гојни раси говеда. За остварување на оваа цел останува зајакнување на контролата на квалитет на семето за вештачко осеменување на кравите и квалитетот на увезени генетски висококвалитетни стелни јуници.

Целта со која се тежнее да се подобрува квалитетот и безбедноста на млекото, за што било предвидено во текот на 2021 година да се дозакружи процесот на потребните законски промени и организациони активности (подготовка на процедури, формирање и/или назначување на тела, обуки и сл) со цел овозможување и започнување на функционирањето на системот за редовна контрола на квалитетот на млекото најдоцна до крајот на 2022 година, може да се планира до крајот на 2027 година и започнување на системот со почетокот на новиот стратешки период.

Поставената цел за зајакнување на конкурентност на поголемите млекарници на пазарот и супституирање на увозот на преработките од млеко со диверсификација на асортиментот на производството, неможе да се согледа, но и фактот дека и натаму се зголемува увозот на млеко и преработки од млеко. Сепак ќе остане поддршка на потребните инвестиции во млечната индустрија, а посебно да се потенцира до крајот на 2027 година да се постигне вертикална интеграција (договорни односи) во рамките на една заокружена функционална група на млекопроизводители и откупувачи, и да се реализира спроведувањето на интеграциони проекти во синцирот на додадена вредност.

Согласно наведеното во НСЗРР се реализираат следните цели:

- а) Поддршка на окрупнувањето, осовременувањето и механизирањето на одгледувалиштата;
- б) Поддршка преку признати организации на одгледувачи во делот на за зачувување на автохтоната раса – буша и бивол;
- в) Подобрување на генетскиот потенцијал на подсекторот преку зголемени издвојувања на средства за набавка на висококвалитетни стелни јуници, јуниња и бикови од млечни, комбинирани и гојни раси говеда;
- г) Зајакнување на контролата на семе за вештачко осеменување на кравите и квалитетот на увезени висококвалитетни генетски стелни јуници;
- д) Зголемување на поддршката на приходот на производителите, со цел обезбедување на нивна одржливост;
- ѓ) Закржување на процесот на потребните законски промени и организациони активности (подготовка на процедури, формирање и/или назначување на тела, обуки и сл) и започнување на функционирањето на системот за редовна контрола на квалитетот на млекото до крајот на 2027 година и започнување на системот со почетокот на новиот стратешки период и
- е) Поддршка на инвестиции во млечната индустрија, а посебно да се потенцира до крајот на 2027 година да се постигне вертикална интеграција (договорни односи) во рамките на една заокружена функционална група на млекопроизводители и откупувачи, и да се реализира спроведувањето на интеграциони проекти во синцирот на додадена вредност.

Овчарство и козарство

Целта во период до 2027 година ќе биде надминување на неповолните трендови евидентирани во потсекторската анализа за периодот 2014-2023 година.

Признатите организации на одгледувачи ќе добијат можност за спроведување на повеќегодишни оперативни програми од типот на организации на производители за реализација на активности кои ќе ги третираат главните подсекторски проблеми.

До 2027 година треба да се создадат услови за воведување на плаќања кои ќе се базираат на единица површина на пасиште. До крајот на стратешкиот период ќе се одвива процес на трансформација на дел од производно-врсаните плаќања во плаќања по површина користено пасиште.

Поради евидентираната потреба за нови информации и напредни технологии, областите поврзани со одгледувањето на овци и кози ќе бидат вклучени како едни од приоритетните во Системот за знаење и иновации во земјоделството кој треба да испорача обуки, совети и истражувања според потребите на и сточарите.

Состојбата со реализација на поставените развојните цели и области на интервенција за потсекторот овчарство и козарство заклучно со 2024 година е следна:

1. Реализирана е целта за следењето на состојбите во овчарството и козарството со спроведување на матичното книговодство и генетската селекцијата,
2. Тековно се реализираат целите поврзани со кофинансирање на инвестициите за изградба на нови и реконструкција на постојни објекти за одгледување во фармите и репроцентрите, модернизација на системите за молзење, хранење и поење и складови за добиточна храна и други помошни објекти, набавка на опрема за подготовка на храната и механизација, и
3. Целта за кофинансирање на трошоците за набавка на високо продуктивни раси.
4. Останува да се реализираат следните цели:
 - Примената на современите методи и подобрената технологија на одгледување за целосно исполнување на генетскиот потенцијал за производство на млеко и месо треба да се реализира преку спроведување на активностите од одгледувачките програми на признатите организации на одгледувачи во овчарството и козарството. Во таа насока ќе се поттикне формирањето на нови признати организации и ќе се воспостави систем на финансиска поддршка на спроведување на активностите од одгледувачките програми,
 - Дополнителната корекција на висината на поддршката ќе се реализира до 2027 година преку воведување на агроеколошките мерки и/или нивно акредитирање во рамките на ИПАРД програмата (пр. органското производство) и проширување на поддршката за биодиверзитетот,
 - Инвестициите ќе бидат олеснети преку понуда на однапред изготвени типски проекти за реновирање и изградба на мандри за овчарски фарми и со обезбедена советодавна поддршка преку националниот советодавен систем во кој треба да партиципираат и признатите организации како даватели на услуги. Покрај за одгледувалиштата, поддршка на инвестициите ќе биде обезбедена и за мелиорација и уредување на пасиштата во државна и приватна сопственост и
 - Обезбедувањето на повисок степен на конкурентност на македонското јагне зависи од изградба и промоција на препознатлив бренд на странските, пред се европски пазари. Во насока на зголемување на пазарното учество ќе се обезбеди поддршка на производителите и извозниците на јагнешко месо за изнаоѓање и пристап кон нови нетрадиционални пазари, како што се пазарите на блискиот и далечниот исток преку склучување на договори за слободна трговија и обезбедување контакти со тамошни увозници. Државата ќе ги поддржи активностите за брендирање на производи од овчарството: сирење, кашкавал јагнешко месо и органските производи и ќе помогне во промоцијата на домашниот и надворешните пазари.

Свињарство

Во крајот на стратешкиот период подсекторот треба да обезбеди стабилност во задржување на самодоволноста на домашното производство на свежо свинско месо со постепено креирање на услови за зголемување на производството и насочување на вишоците кон преработувачката месна индустрија и извоз во регионот.

Во насока на остварување на оваа цел треба да се унапредува и шири генетскиот потенцијал што ќе се реализира согласно активностите предвидени со одредбите од Законот за сточарство. Развојот на секторот зависи од реализација на расположливата поддршка за кофинансирање на инвестициите преку ИПАРД програмата наменати за: оптимизација на трошоците и проширување на производството, исполнување на високите еколошки стандарди и намалување на влијанието на климата и производство на зелена енергија. До крајот на стратешкиот период (2027 година) останува да се реализираат и следниве цели:

1. Поради спречување на ризикот од уништување на домашната популација на свињи од заразни болести, пред се од африканската свинска чума, ќе биде обезбедена поддршка за постигнување на соодветни био-сигурносни мерки за превентивна заштита од страна на производителите.
2. Брендот на македонско квалитетно свежо месо на домашниот и надворешните регионални пазари ќе се зајакнува преку организирани промотивни активности кои ќе се реализираат од препознаени национални здруженија на производителите на месо, поддржани од страна на политиките.
3. За наредниот стратешки период ќе останат следните цели:
4. Воспоставување пазарен одбор и воведување СЕУРОП стандардот за проценка на квалитет на линија на колење.
5. Поддршка за брендирање на целосно македонски месен производ во следниот период треба да резултираат со конечен исчекор кон задоволување на дел на потребите на месо-преработувачкиот сектор со суровина од домашно потекло и постепена супституција на увозното смрзнато свинско месо.

Живинарство

Основната цел на подсекторот живинарство останува задоволување на домашниот пазар со јајца и постепено подобрување на процентот на покриеност на домашните потреби од живинско месо со сопствено производство. Поради опаѓачките трендови и пазарните дисбаланси, субјектите вклучени во подсекторот имаат потреба за понатамошна поддршка на приходот и поддршка на инвестициите за постигнување на бараните стандарди за благосостојба на животните и модернизација во производството. За потсекторот живинарство, до крајот на 2027 година потребно е да се пристапи кон остварување на следниве цели:

1. Ќе се промовира правилноста на секојдневната употреба на јајцата во исхраната како храна која не е штетна по здравјето на луѓето и да превземат маркетинг активности за пласирање на вишоците на регионалните пазари кои ќе бидат поддржани од мерките на политиките.
2. Со цел обезбедување на редовна контрола на содржината на апсорбирана вода во увезеното замрзнато живинско месо ќе се воспостави наменска лабораторија.

3. Во делот на безбедноста на храната ќе се обезбеди тековно функционирање на мониторинг системите за Салмонела и останатите за европскиот пазар важни болести (Њу Касл) со цел да се обезбеди непречен извоз на јајцата на европскиот пазар.
4. За наредниот стратешки период ќе останат следните цели:
5. Во насока на целосна примена на минималните стандарди за квалитет во делот на безбедното отстранување и третман на јајцата од класа Б ќе се поддржи изградба на капацитет за преработка на јајца во течни јајчани производи, кој исто така би се користел и како дел од системот за интервенции за отстранување на повремени вишоци на јајца при нарушување на пазарот.
6. Поттикнување на започнувањето на мали самоодржливи бизниси за производство на живинско месо со алтернативен пристап да бидат целосно дорегулирани, дополнително промовирани и пошироко прифатени од заинтересираните одгледувачи.

Пчеларство

Целите во пчеларството во следниот период се реално зголемување на бројот на пчелните семејства и приносите што треба да резултира со поголем обем на производство на мед во однос на изминатиот период, паралелно со справување со зголемените ризици од климатските промени кои ќе продолжат да имаат силно влијание на пчеларството.

За потсекторот пчеларство развојната цел која се однесува на подобрување и проширување на пчелната паша на автохтони растенија карактеристични за секој регион потребни на пчелите и повеќегодишни насади од медоносна флора се реализира делумно. Исто така продолжува поддршката на приходот на пчеларите. Останува за реализација следните цели:

1. Кофинансирањето на инвестиционите активности кои постепено ќе преминуваат во поддршка од европски тип.
2. Мерките за поддршка треба да ги третираат идентификуваните потреби за: трансфер на знаење за пчеларите и пчеларските организации за справување со предизвиците и подобрување на работењето со специфична помош за млади пчелари; сузбивање на штетниците и болестите кај пчелите (како што е крлежот *Varroa destructor*, но и други кои се појавија заради променетите климатски услови); поттикнување на селидбено пчеларење; анализа на квалитетот на пчелните производи со цел зголемена вредност на пазарот; компензирање на загубите на пчелите кои го надминуваат биолошкиот процент на загуби преку финансирање за купување нови роеви или нови пчелни живеалишта; реализација на специфични истражувачки проекти кои имаат за цел подобрување на квалитетот на медот и другите производи со цел искористување на потенцијалите на производите на пазарот и мониторинг на пазарот.
3. Регулiranje на продажбата на мед од земјоделско стопанство, продажба на зелените пазари и на прометни места на сообраќајници и воспоставување на контрола на квалитетот на производот деклариран како мед.
4. Еден од важните хоризонтални активности во подсекторот е воспоставувањето на соодветен метод за годишно ажурирање на бројот на пчелни семејства со цел следење на нивниот прираст и правилно аплицирање на поддршката.

5. Поддршка ќе биде обезбедена и за подобрување и проширување на пчелната паша на автохтони растенија карактеристични за секој регион потребни на пчелите и повеќегодишни насади од медоносна флора.
6. Заради потребата од подобрување на маркетингот на медот ќе се поддржуваат инвестициите кои имаат за цел осовременување на доработката, пакувањето и дистрибуцијата на производите. Продажбата на медот која во главно се спроведува како продажба од земјоделско стопанство, продажба на зелените пазари и на прометни места на сообраќајници треба соодветно да биде регулирана и спроведена во согласност со правните норми.

Растително производство

1.1 Градинарско производство

Подсекторот има потреба од сериозни промени со цел искористување на компаративните предности и задржување и постепено подобрување на конкурентноста, особено на традиционалните пазари. Еден од приоритетите е подобрувањето на маркетингот со градинарски производи преку унапредување на физичките услови за извршување на постбербените активности, обезбеден проток на информации за потребите на пазарите до откупувачите и од нив до производителите (преточени во договорно производство) и хоризонтална соработка на примарните производители заради концентracија на понудата.

Кај потсекторот градинарство до 2024 година делумно се спроведува целта за пласман на македонското градинарско производство надвор од традиционални пазари на југоисточна Европа со производи кои се побарувани од страна на потрошувачите на тие пазари и тоа преку поддршка за саемски манифестации.

Целта поврзана со реализацијата на регионални пазарни логистички центри во југоисточниот и скопскиот регион кои треба да послужат како двигатели на интеграцијата на вредносниот синџир за свеж зеленчук, со инвестиции кои треба да бидат спроведени со заем од Светска Банка, реално е да се имплементираат по 2027 година.

До крајот на 2027 година останува да се реализираат следниве плански цели:

1. Почитување на законските одредби за регулирање на пазарот, особено во делот на договорното производство. Договорното производство со откупувачите и преработувачката индустрија ќе предложи да се поддржува со мерки кои ќе бидат во склад со ЗЗП на ЕУ. Еден од успешните инструменти на политиката во земјите на ЕУ во интервенција за јакнење на синџирот на понуда се интеграциските проекти за зајакнување на синџирите на набавка и оперативните програми на организациите на производители. Поддршката на организациите на производители ќе биде достапна на задругите и другите организирани форми на производители за понатамошно зајакнување на нивите перформанси на пазарот. Меѓугранските организации треба да помогнат во поврзување на акциите на учесниците во целиот ланец на додадена вредност. Како резултат се очекува постигнување на униформност и концентracија на производството и поизбалансирана дистрибуција на вредноста од продажбата на производите во интерес на примарните производители.

2. Поддршка за примената на соодветна амбалажа и промотивните кампањи за специфични пазари.
3. Производството во заштитени простори за чии потреби ќе биде изработена студија со акциски план за ревитализација и долгорочен развој кој ќе ги користи расположливите обновливи извори на енергија (геотермалните извори и сончевата енергија).
4. Изработка на мапирање на поволните подрачја и превземање мерки за олеснување на влезот на нови субјекти во овој тип на производство, а ќе бидат опфатени и развојни опции за други конкурентни производи кои се одгледуваат во заштитени простори, како што се: декоративни растенија, печурки и сл.
5. Акцентиран развојот на цвеќарството, зачинските, лековитите и ароматичните растенија, како и развојот на органско производство на градинарски култури.
6. Сите учесници во подсекторот имаат констатирана потреба од нови знаења и иновации кои ќе бидат создадени и пренесени преку спроведени истражувачки проекти, обуки, советодавна поддршка и демонстративни стопанства како дел од Системот за знаење и иновации.

За наредниот стратешки период ќе остане следната цел:

Употребата на семе од традиционални градинарски видови ќе биде овозможено преку координација и протоколи за размножување.

1.2 Овощарство

Кај потсекторот овощарство до 2024 година остварена е целта подигањето на нови овошни насади на површина од околу 1.000 хектари и обнова на 1.500 хектари. До 2024 година површината под овошни насади е зголемена за 1.114 ха.

Исто така целта поврзана со спроведување на училишни шеми успешно се реализира тековно.

До крајот на 2027 година останува да се реализираат следниве плански цели:

1. Заради постигнување на целисходност на инвестициите, насадите ќе треба да бидат подигнати во подрачја со соодветни климатско-почвени услови. Воведувањето на современи технологии (интензивни насади на слабо бујни подлоги) со цел зголемување на приносите и адаптирање на климатските промени треба ќе се издвојат како приоритетни трошоци и поддржат со повисок интензитет.

2. Во насока на концентracија на понудата и во следниот период останува поддршката на пазарното организирање на овоштарите во задруги по европски терк. Дополнително, предвидена е и поддршка на организации на производители и меѓугрански организации.
3. Примената на иновативни техники во овоштарството, како инсталација на сончеви панели за производство на електрична енергија потребна за наводнување, технологија за адаптација кон климатските промени, мониторинг и прогноза на здравје на растенијата итн, покрај со кофинансирање на иновациите ќе се стимулира преку елементите на Системот на знаење и иновации во земјоделството.
4. Поради позитивните искуства од минатиот стратешки период на значајно зголемување на количините и намалување на увозот, поддршката на субјектите кои се занимаваат со производството на домашен саден материјал ќе продолжи со паралелно обезбедување и на други услови потребни за зголемено производство (закуп на земјоделско земјиште наменето за производство на саден материјал, итн). Крајната цел ќе биде во наредниот стратешки период, домашното производство да ги задоволи сопствените потреби.

1.3 Лозарство и винарство

Кај потсекторот лозарство и винарство Тековно се реализира целта поврзана со поддршка на доходот на примарни производители на грозје, кофинансирање на инвестиции и поддршка на производство на домашен посадочен материјал.

Финансиска поддршка на производители на вино од мал обем Од 2024 година започнато е со финансиска поддршка за зачувување на традиционални и автохони видови винова лоза и тоа за станушина

Останува да се реализираат останатите плански цели:

1. Заради забрзување и олеснување на процесот на структурното прилагодување и оптимизирање на производниот потенцијал за производство на грозје и вино, осовременување на факторите за производство и воведување на нови производни практики ќе продолжи поддршката на доходот (на примарните производители) и кофинансирање на неопходните инвестиции. Поддршката ќе продолжи и за производство на домашен сертифициран лозов посадочен материјал во насока на понатамошното зголемување на понудата од домашно потекло.
2. Компензација на производни трошоци за подготовка на елаборат за вина со географска ознака, за контрола и сертификација на производство на вината. постојниот информатички систем треба да се надгради во подсекторски ИТ систем во лозарството и производството на вино.
3. Во услови на скоро целосна подвоеност на лозарството од винарството што креира разлики во планирањето на производството и откупот, хоризонталната и вертикална интеграција и довербата меѓу учесниците во секторот ќе се подобрува преку: почитување на законските одредби и стимулирање на долгорочни кооперантските односи, преку формирање на вински задруги и обезбедена поволна поддршка за ивестиции во мали винарии од нивна страна и формирање на организации на производители и меѓугрански организации за спроведување на нивните заеднички цели и активности.

4. Во насока на зголемување на извозот на флаширано вино, подобрување на меѓународниот имиџ на македонското вино со примена на иновативни маркетинг пристапи прилагодени на современите трендови на светските пазари, вклучително и со поврзување со винскиот и рурален туризам останува главен предизвик и за следниот стратешки период. Органското производство на вино, исто така е можност за таргетирање на специфични делови од меѓународниот пазар.
5. Во насока на регулирање на производството и пуштањето во промет на жестоки алкохолни пијалоци и усогласување со ЕУ ќе биде донесен посебен закон. Ова ќе придонесе и во решавање на проблеми при зголемено производство на грозје, но и на зголемена понуда на овошје од одредени видови, кои ќе може да се преработат во соодветни жестоки пијалоци.

1.4 Житни и фуражни култури

Поддршката на приходот на житните и фуражните култури всушност го оддржува постојното ниво на производство, особено во услови на зголемено негативно влијание на климата, кое воглавно се реперкуира на намалување на продуктивноста.

Поставените цели во стратегијата кои се однесуваат за житни култури, односно за пченица и јачмен за поддршка на повисоки приноси (над 3 т/ха) и предадено производство на регистрирани откупувачи се реализира тековно, а помошта за складирање на пченица е од 2018 година, а за јачмен е започната од 2023 година.

До крајот на стратешкиот период треба да се реализирани следните цели:

1. откуп на пченица и ориз за стоковните резерви,
2. Финансиска поддршка за помош за складирање
3. Одржувањето на оптималното ниво на производство на пченица од домашно производство во сегашни услови од најмалку 60% покриеност на домашната потрошувачка се очекува да се постигне од страна на производителите кои имаат големина на производните капацитети по земјоделско стопанство доволни за исплатливо производство (од 5-50 ха)
4. Просечниот принос треба да го зголемат и над 4.000 кг/ха. Постигнувањето на овие цели е условено од употреба на сертифицирано семе, примена на соодветни агро-технички мерки во дадените услови на производство и запазување на минималните услови за добра земјоделска практика и заштита на животната средина.
5. Во насока на зголемување на просечните приноси на пченка и задоволување на потребите од постојните површини ќе се воведат специјални мерки за поддршка придружени со советодавен пакет за адаптирање на напредните технологии.
6. Поддршка ќе се обезбеди и за производство на сертифициран семенски материјал за житните култури. Зголемувањето на понудата на добиточна храна ќе се стимулира преку обезбедување на земјиште на сточарите за производството на фуражни култури и со обезбедена поддршка на приходот

7. Обезбедувањето на стабилност во производството и пласманот на оризот ќе се подобрува преку: унапредување на сортниот состав согласно барањата на пазарите, воведување на технологии кои ќе ги намалат трошоците и кршливоста и зголемат приносот, модернизација на преработувачките капацитети и градење на препознатливост на брендот кочански (македонски) ориз на надворешните, особено регионалните пазари каде истиот од минатото веќе имаше изградено позитивен имиџ.

1.5 Тутун и индустриски култури

Поставената цел за адаптација на системот за директни плаќања во производно неврзани плаќања кај тутунот само делумно технички се реализира. Од 2024 година започнато е со финансиска поддршка по површина насадена со тутун. Потребно е да се пристапи кон остварување на следниве цели и активности:

1. Ќе продолжи поддршката на доходот на земјоделските стопанства кои се занимаваат со тутунско производство, ќе се поттикнува рамномерен и одржлив развој во тутунопроизводните региони и ќе се поддржи формирање на организации на производители согласно европските искуства.
 - подготовка на програма за постепено намалување на одгледувањето тутун, со која ќе се обезбеди поддршка за економски одржливи алтернативни активности за тутунарите и одгледувачите
 - подготовка на програма за долгорочна помош на земјоделците за префрлање од одгледување тутун на други култури, вклучувајќи финансиска помош, образовни активности и нови работни места.
 - примена на мерки за заштита, вклучително и заштита на животната срединаВо однос на останатите индустриски култури потребно е:

2.Зголемување на приносите преку примена на агротехнички мерки (особено наводнувањето), избор на соодветни сорти кај трудоинтензивни култури, поголема извесност на откупот и модернизација на механизацијата при производството на сончогледово семе и соја од страна на деловниот сектор. Дел од индустриските култури кои се отпорни на суша и може да се одгледуваат во услови без наводнување, отвораат можности за плодоред, а на одредени локации може да бидат добра алтернатива на неконкурентите житни култури.

3.Превземање дополнителни интервенции од страна на политиката за стимулирање на интересот на производителите, а при обезбеден и договорен откуп, површините под афион може да достигнат и до 2.000 ха.

Органско производство

Во врска со реализацијата на поставената цел во стратегијата 2 % од вкупното обработливо земјиште и 2% сертифицирани животни во органско производство (вклучително и пчеларство), состојбата во 2023 година е следна: Во сточарско производство процентот на органско производство е од 3,57% во пчеларството до 20.53% кај овчарството. Во растително производство поставената цел во стратегијата е остварена кај овоштарници 5,43% и фуражни култури 2,42%. Под 2% се житни култури (1,41%), индустриските (0,37%), градинарските (0,13%) и лозовите насади (0,84%).

Поддршката на преработувачката индустрија на органско производство тековно се реализира, а се карактеризира со мал број на поднесени барања за финансиска поддршка кое се должи на мал број број сертифицирани органски преработувачи.

Во насока на зголемување на пазарната потрошувачка, фокусот на политиките на поддршка на препознаените организации на органски производители ќе биде поддршка на заеднички активности за финализација на органското производство во формалните канали на трговија, подобрување на маркетингот на органските производи во државата и во странство и зголемување на јавната свест за органската храна.

Ќе биде анализирана можноста за намалување на данокот на додадена вредност од 18 % на 5 %.

Во насока на јакнење на довербата кај потрошувачите на органска храна се предвидува зголемување на контролата на остатоците од пестициди преку системот на мониторинг и редовни лабораториски анализи. Ќе се овозможи и засилна информираност за резултатите од мониторингот на остатоците од пестициди кај свежиот зеленчук и овошје произведен на конвенционален начин, како и за мерките што се преземаат за контрола на органското производство.

Минимален процент наменет за органските производи ќе биде утврден за производите кои ќе се откупуваат за училишните шеми, а ќе биде разгледана и можноста за примена на искуствата на ЕУ за поддршка на пласманот на органското производство преку системот на јавни набавки

Поддршка за кофинансирање на трошоците ќе биде обезбедена за уредување на посебни локации за продажба на органски производи во рамки на потрошувачките центри (супермаркети, поголеми продавници и сл.) и други продажни места, вклучително и од куќен праг за што ќе се обезбеди и правна основа.

Во следниот стратешки период, органското производство ќе биде едно од областите на Системот за знаење и иновации преку кој ќе се зголемува информираноста на производителите за достапноста на дозволени за употреба во органското земјоделство средства за заштита со објавување на листите на дозволени препарати достапни во државата, потоа преку истражувања за потенцијалот на природните ресурси и/или заштитени области за органско земјоделско производство во државата, итн.

Поддршка на промоција на органската храна од РСМ преку меѓународни саеми и организирање и спроведување на локални манифестации/саеми за претставување на органски земјоделски производи.“.

Во точката II.5 по ставот 3 се додава нов став 4 кој гласи:

„За периодот 2026-2027 година се проектираат интервенции на политиките во земјоделството и руралниот развој кои се презентирани во продолжение.“.

Во точката II.5.1. по потточката 5.1.1. се додава нова потточка 5.1.1-а која гласи:

„5.1.1-а Потребa за поддршка на приходот и структурата на директните плаќања за период 2026 – 2027 година

Согласно среднорочната проценка на НСЗРР, утврдено е дека учеството на субвенциите е значително намалено во релативен однос како резултат на зголемената нето додадената вредност во 2022 година и нивното учество во просек изнесува 18,5% во нето додадената вредност, за разлика од 34% од нето додадената вредност во 2017 година. Директните плаќања кај добар дел од земјоделските подсектори

остануваат фактор кој ја овозможува рентабилноста на производството и за голем дел од учесниците во подсекторите претставува елемент на одлука за занимавање со земјоделството. Ова особено доколку се спореди нивото на приходите и платите во земјоделската дејност во однос на националниот просек во однос другите економски гранки во државата. Просечната плата во земјоделството, рибарството и шумарството за периодот 2014-2019 г е за 25% пониска во однос на просечната плата во државата. Во 2024 година оваа разлика изнесува 22%. Разликата е уште поголема доколку се земат земјоделските приходи на стопанствата кои се пониски за повеќе од 35% (Економски сметки за земјоделство).

Имајќи ги во предвид овие констатации, директните плаќања продолжуваат да претставуваат суштински дел кој ја гарантира одржливоста на македонското земјоделско производство. Истовремено, широкиот дијапазон на применети мерки и подмерки на директните плаќања предизвикуваат технички потешкотии во брзината на спроведувањето на мерките и висината на трансакциските трошоци за администрација на мерките, што претпоставува потреба за промени во насока на поедноставување. Исто така, во следниот период кога се очекува интензивирање на предпристапниот процес, структурата на националните директни плаќања треба поблиску да се прилагодува кон плаќањата кои се спроведуваат во ЗЗП на ЕУ каде доминантна форма е поддршката на приходот на земјоделците неповрзана со типот на производство, со особен акцент на поддршка на практиките што придонесуваат за заштита на животната средина и намалување на климатските промени.

Развојот на националните директни плаќања во следниот период е предвидено да се одвива во насока на постепен процес на трансформација на постојните, доминантни производно-врсани плаќања во годишни плаќања по површина кои не се однесуваат на поединечен тип или количини на производство. Затоа за периодот 2026-2027 година директните плаќања ќе претрпат одредена трансформација во растителното производство со основна поддршка на доходот во четири групи подсектори и зголемени износи во сточарското производство по грло добиток. Ова ниво на плаќања треба да ја претставува основната поддршка на доходот за придонес кон одржливоста на земјоделската дејност. Како дополнување на оваа поддршка се проектираат годишни плаќања кои се однесуваат на производство по единица производ. Овие плаќања за наредниот период ќе се трансформираат кон основната поддршка на доходот по хектар/грло за одржливост по подобен хектар, а дел ќе останат да се насочат како производно-поврзани во зависност од значењето на подсекторот и секако да бидат прифатливи според ЗЗП.

Покрај основната поддршка ќе се обезбеди и дополнителната поддршка на доходот која ќе се исплаќа како комплементарно плаќање за земјоделски стопанства кои вршат земјоделска дејност во подрачја со ограничени можности за земјоделска дејност (ПОМ), како и за органско производство.

Поради веќе обезбеденото значително ниво на поддршка на доходот во изминатиот период, висината на директните плаќања генерално ќе остане непроменета.

Согласно горенаведеното, поддршката на доходот на земјоделските стопанства во остатокот од стратешкиот период ќе се базира на структура на директни плаќања која ќе се остварува на неколку нивоа кои покрај кон постигнување на Специфичната цел 1 треба да придонесуваат и кон неколку од останатите специфични цели.

Во продолжеток е презентирана структурата на директните плаќања во стратешкиот период 2021-2027 година по типови на интервенции во форма на директни плаќања.

1.Основна поддршка на доходот на земјоделските стопанства за одржливост

Во насока на гарантирање на минималното ниво на поддршка на земјоделскиот доход , како и за постигнување на стратешката цел за обезбедување поддршка на одржлив приход и задоволителен животен стандард на земјоделските стопанства, ќе биде утврден годишен износ на директните плаќања и тоа:

Во растителното производство основната поддршка на приходот ќе се однесува на:

- поледелски култури(до 18.000 денари/ха)
- овошни и лозови насади (до 42.000 денари/ха)
- градинарски култури (отворено и пластеници) (до 30.000 денари/ха)
- градинарско производство во контролирани услови (до 120.000 денари/ха).

Ова базично и најшироко ниво на поддршка ќе се плаќа како единствен износ по хектар обработено земјоделско земјиште, со примена на т.н. модулација (постепеното намалување со зголемување на големината на ангажираните капацитети). Поддршката ќе се обезбедува за сите површини кои се над минимално предвидените подмерки за директни плаќања по обработлива земјоделска површина за сите култури, за одгледувачите кои веќе ги имаат дигитализирано своите површини во Систем за идентификација на земјишни парцели (СИЗП). Поддршката ќе биде дополнително условена со задолжителна примена на основни агротехнички операции и виталност на минимален број садници кај лозовите и овошните насади.

Производството на тутун кое се одвива на традиционален начин во регионите со ограничени алтернативи за други земјоделски и неземјоделски дејности и обезбедува широка социјална сигурност ќе продолжи да се поддржува по единица производ и по површина.

Во сточарското производство основната поддршка на доходот ќе се врши по грло добиток од основно стадо за следните видови:

- говеда, на возраст од 18 до 180 месеци, - до 8.000 денари/грло
- овци и кози, постари од 12 месеци, - до 3.000 денари/грло
- женски приплодни грла - маторици, - до 4.000 денари/грло

Во сточарството нивото на основна поддршка ќе се плаќа како единствен износ по грло добиток. Поддршката ќе се обезбедува за сите грла кои се над минимално предвидените подмерки за директни плаќања по грло. Поддршката ќе се обезбедува за земјоделските стопанства кои одгледуваат добиток, кој е обележан и евидентиран во Регистарот на одгледувалишта и го чуваат во период од годината утврден согласно видот на добитокот. И во сточарството ќе се применува модулацијата, односно износот на средства ќе биде со скалесто намалување согласно зголемувањето на бројот на грлата.

Основната поддршка на доходот за одржливост ќе претставува база за постепена трансформација на постојните производно-врсани плаќања и ќе го постигне максималното ниво со пристапувањето во ЕУ дефинирано во процесот на преговори.

2.Дополнителна поддршка на доходот

Дополнителната поддршка на доходот ќе се исплаќа како комплементарно плаќање за земјоделски стопанства кои вршат земјоделска дејност во подрачја со ограничени можности за земјоделска дејност (ПОМ), одделни категории носители на земјоделски стопанства, за зголемен пријавен број на грла во основно стадо, за пчелни семејства вклучени во селекција на пчелни матици, за анализа на мед, како и за органско производство.

2.1.Дополнителни директни плаќања за земјоделска дејност во подрачја со ограничени можности (ПОМ)

Стопанствата кои стопанисуваат во подрачја со отежнати услови за производство се од големо значење за одржливоста на руралните средини и искористувањето на основниот ресурс – земјоделското земјиште. Во овие подрачја постои недостаток од други алтернативи за вработување, па земјоделството е главна активност за обезбедување на доходот на населението. Дополнителните директни плаќања ќе бидат производно неповрзани и ќе изнесуваат од вкупната основна поддршка на доходот на земјоделските стопанства.

2.2.Дополнителни директни плаќања за одделни категории носители на земјоделски стопанства

Корисници се носители на земјоделски стопанства и тоа: млад земјоделец, регистрирани вршители на земјоделска дејност согласно со Законот за вршење на земјоделска дејност и регистрирани индивидуални земјоделци согласно Законот за пензиско и инвалидско осигурување.

2.3.Дополнителни директни плаќања за зголемен пријавен број на грла во основно стадо

Поради перманентно намалување на бројот на грла животни посебно кај говедата, овците и козите да се креира мерка каде земјоделските стопанства кој имаат пријавено зголемен број на грла во основното стадо на говеда, овци и кози од претходната календарска година за бројот на грла со кој се зголемило стадото ќе имаат дополнителни директни плаќања во висина од 30% од основното плаќање.

2.4.Дополнителни директни плаќања за пчелни семејства вклучени во селекција на пчелни матици

Корисници се земјоделски стопанства кој се регистрирани како одгледувалиште на пчелни матици во Министерството за земјоделство шумарство и водостопанство или се земјоделски стопанства членови на регистрирано одгледувалиште на пчелни матици. Со оваа мерка ќе се подобрат производните својства на македонската медоносна пчела како и нејзина заштита.

2.5.Дополнителни директни плаќања за анализа на мед

Поттикнување на земјоделските стопанства одгледувачи на пчели да вршат хемиска и биолошка анализа на медот.

2.6.Дополнителни директни плаќања за органско земјоделско производство

Органското производство со своето намалено негативно влијание врз животната средина и зголемено позитивно влијание врз здравјето на луѓето носи дополнителни придобивки за целото општество. Органското производство има потенцијал за успешен пласман на домашниот пазар и особено за извоз на странските пазари. Поради спецификите во технологиите, а и добивањето на релативно пониски приноси, како и заложбата за негово понатамошно зголемување, за него ќе исплаќаат дополнителни плаќања од основното плаќање по хектар и по грло добиток.

3. Директни плаќања по единица производ

Заради идентификуваните слабости кај некои од подсектори, во следниот период ќе продолжи доделувањето на поддршката по единица производ. Овие плаќања покрај улогата на поддршка на доходот се доделуваат и заради: постигнување на конкретни цели на земјоделската политика и помош на вклучените подсектори кои се особено важни од социјални, економски или еколошки причини или на специфични типови на производство во надминување на потешкотиите со кои се соочуваат во процесот на подобрување на нивната конкурентност, долгорочна одржливост или квалитет.

Поради недоволната профитабилност и од други фактори, постои ризик учесниците во подсекторите кои се во процес на реструктурирање без обезбедената поддршка да го намалат или целосно напуштат производството што ќе има негативен ефект врз економскиот, социјалниот и еколошкиот баланс. Мерките на поддршката се поставени на начин да се влијае на зголемување на продуктивноста во производството (придонес кон СЦ 2), унапредување на вертикалната интеграција и создавање поголема додадена вредност (придонес кон СЦ 3), примена на стандарди за квалитет на производите, итн. Во тој контекст особено се вбројуваат подсекторите на:

а) производство на пченица - кое има клучна важност за сигурноста на храната и каде ангажираните производни капацитети имаат ниска продуктивност, ќе се поддржува преку користење на инструментот на Државните стокови резерви;

б) производство на ориз - кое има традиционален карактер и познат квалитет во регионот и е важен за сигурноста на храна за населението, а може да служи и како алтернативна замена на пченицата (јагленохидратна храна) во услови на криза, и затоа освен со директни плаќања дополнително се предлага да се поддржува и преку инструментот на Државните стокови резерви;

в) производство на тутун - кое се одвива на традиционален начин во регионите со ограничени алтернативи за други земјоделски и неземјоделски дејности и обезбедува широка социјална сигурност;

г) производство на овошје и зеленчук - наменети заради потребата од зајакнување на договорните односи и вертикалната интеграција во преработувачката индустрија со воведување на класификација на квалитетот на производите;

д) производство на семенски и саден материјал за поделелски и градинарски култури и лозов и овошен саден материјал - со цел поттикнување на домашно производство со проверен квалитет;

е) сточарски потсектори - кои имаат изразито негативен тренд во намалување на капацитетите и производството, а кои се цврсто поврзани со одржливоста на руралните средини, особено во ридско-планинските региони, кои исто така покажуваат и растечки тренд во зголемувањето на трговскиот дефицит, особено месото и млекото. Заради поттикнување на подобрени генетски квалитети ќе се врши поддршка за вештачко осеменување (В/О) на говеда, а ќе мораат да исполнуваат минимални стандарди за квалитет.

Поради евидентната комплицираност на шемата на директни плаќања ќе се поедноставни начинот на нивното администрирање. Во таа насока ќе се укинат најголем дел од подмерките со условување за сите да важат исполнувањето на добрите земјоделски и еколошки практики. Ќе бидат поставени буџети за поедините мерки и целосно ќе се почитува временскиот рок нивна исплата.

По исклучок и пред целосно преминување на европскиот начин на поддршка, за одредени типови на директни плаќања за кои не постои релевантен систем за контрола на сегашниот начин на пријавување на производните капацитети, во преоден период ќе се премине на поинаков од сегашниот систем на поддршка поврзан со количина на тргувано производство. Паралелно, на производителите ќе им биде овозможена поддршка за организирање во задруги за заедничко пласирање на производите и намалување на поврзаните маркетинг трошоци.“.

Во потточката 5.1.2 во ставот 3 износот „300.000 евра“ се заменува со износот „30.000.000,00 денари“.

По потточката 5.1.2 се додава нова потточка 5.1.3 која гласи:

„5.1.3 Показатели за остварување од интервенциите на директни плаќања за периодот 2026-2027

Во насока на започнување на процесот на следење и проценка на НСЗРР, покрај постоечките показатели и целни вредности ќе се дополнат со показатели за резултат, за кои во оваа фаза ќе може да се обезбедат податоци. Ова ќе овозможи да се започне и воспостави системот за следење и проценка, кој во наредниот стратешки период треба целосно да се хармонизира со системот на ЗЗП.

Показателите за резултат од интервенциите на директните плаќања ја следат новопоставената шема на овие интервенции.

Табела бр.6.2. Показатели за резултат од мерките за директни плаќања

Мерка	Цел на резултатот	Опис на показателот	Единица	Целна вредност	
				2026	2027
Директни плаќања за основна поддршка на доходот на земјоделските стопанства					
Поледелски култури	Подобрување на приходот	Хектари што се поддржуваат	ha	100.000	100.000
Овошни и лозови насади	Подобрување на приходот	Хектари што се поддржуваат	ha	25.000	25.000
Градинарски култури (отворено и пластеници)	Подобрување на приходот	Хектари што се поддржуваат	ha	6.000	6.000
Градинарско производство во контролирани услови	Подобрување на приходот	Хектари што се поддржуваат	ha	70	70
Угарење на земјоделско земјиште	Одржлив развој и ефикасно управување со природни ресурси	Број на хектари кои ќе бидат поддржани за угарење	ha	1.000	1.000
Директни плаќања за одржување на ливади	Одржлив развој и ефикасно управување со природни ресурси	Број на хектари кои ќе бидат поддржани за одржување на ливади	ha	1.000	1.000
Говедарство	Подобрување на приходот	Грла што се поддржуваат	грла	65.000	65.000
Овчарство и козарство	Подобрување на приходот	Грла што се поддржуваат	грла	350.000	350.000
Свињарство	Подобрување на приходот	Грла што се поддржуваат	грла	14.000	14.000

Мерка	Цел на резултатот	Опис на показателот	Единица	Целна вредност	
				2026	2027
Пчеларство	Подобрување на приходот	Презимени пчелни семејства	Пчелно семејство	300.000	300.000
Дополнителни директни плаќања на доходот на земјоделските стопанства					
За земјоделска дејност во подрачја со ограничени можности (ПОМ)	Подобрување на приходот и користење на капацитетите во подрачјата со ограничени можности	Број на земјоделски стопанства кои ќе бидат поддржани	Стопанства	10.000	10.000
За органско производство (по сертифицирани хектар и грло)	Подобрување на приходот од органско производство	Број на земјоделски стопанства кои ќе бидат поддржани	Стопанства	1.000	1.000
Дополнителни директни плаќања за зголемен пријавен број на грла во основно стадо (говеда, овци и кози)	Зголемување на бројот на домашни животни	Број на земјоделски стопанства кои ќе бидат поддржани	Стопанства	10.000	10.000
Одгледување на автохтони сорти на растенија	Заштита на биодиверзитет	Број на стопанства кои одгледуваат автохтони сорти	Стопанства	500	500
Одгледување на автохтони раси на животни	Заштита на биодиверзитет	Број на стопанства кои одгледуваат автохтони раси	Стопанства	2.000	2.000
Млади земјоделци	Привлекување на млади во земјоделството	Број на корисници на мерката	Број на млади	15.000	15.000
Жени земјоделки	Поддршка на жени носители на земјоделски стопанства	Број на корисници на мерката	Број на жени	10.000	10.000
Дополнителни директни плаќања за пчелни семејства вклучени во селекција за производство на пчелни матици	Поддршка за производство на селектирани пчелни матици	Број на корисници на мерката	Број на пчелни семејства во селекција	2.000	2.000
Дополнителни директни плаќања за лабораториска анализа на физички и хемиски својства на мед	Поддршка за утврдување на квалитетот на медот	Број на корисници на мерката	Земјоделски стопанства	5.000	5.000

Директни плаќања по единица производ					
Тутун	Подобрување на приходот	Производство што се поддржува	Кг	20.000.000	20.000.000
Овошје и зеленчук предаден во преработувачки капацитет	Подобрување на приходот	Производство што се поддржува	Кг	40.000.000	40.000.000
Производство на семенски материјал	Зголемување на конкурентноста	Производство што се поддржува	Кг	5.000.000	5.000.000
Кравјо млеко	Зголемување на конкурентноста	Производство што се поддржува	Литри	70.000.000	70.000.000
Овчо и козјо млеко	Зголемување на конкурентноста	Производство што се поддржува	Литри	8.000.000	8.000.000
Гозедско месо	Зголемување на конкурентноста	Производство што се поддржува	Грла	2.000	2.000
Свинско месо	Зголемување на конкурентноста	Производство што се поддржува	Грла	150.000	150.000
Живинско месо	Зголемување на конкурентноста	Производство што се поддржува	Број	1.100.000	1.100.000
Директни плаќања за произведени и продадени еднодневни бројлерски пилиња и еднодневни женски пилиња од јајценосни хибриди	Зголемување на конкурентноста	Производство што се поддржува	број	2.000.000	2.000.000
Поддршка на влезни елементи во производството					
Набавка на лозови калеми	Зголемување на конкурентноста	Количина што се поддржува	Калеми	550.000	550.000
Набавка на овозен саден материјал	Зголемување на конкурентноста	Количина што се поддржува	Калеми	300.000	300.000
Набавка на саден материјал за градинарство	Зголемување на конкурентноста	Количина што се поддржува	Садници	1.000.000	1.000.000
Семенски материјал	Зголемување на конкурентноста	Количина што се поддржува	Кг	5.000.000	5.000.000
Поддршка за добиено теле по пат на вешташко осеменување	Зголемување на конкурентноста	Количина што се поддржува	Грла	1.500	1.500
Поддршка за набавка на горива за земјоделска механизација	Зголемување на конкурентноста	Количина што се поддржува	Литри	7.000.000	7.000.000

Во точката II.5.2 во потточка 5.2.2 во ставот 1 по првата реченица се додаваат три нови реченици кои гласат:

„Меѓу неопходните услови кои ќе бидат воведени со новиот Закон за земјоделство и рурален развој ќе биде и задолжително располагање на дефиниран износ за исплата на планираните количини кои ќе се откупуваат во текот на тековната откупна сезона. Исто така со законот ќе се пропишат одредби за подобрување на дисциплината за почитување на договорите и од страна на поризводителите на земјоделски производи. Во насока на олеснување на евиденцијата до почетокот на 2027 година доставувањето на информациите за откупот на земјоделски производи ќе се одвива преку електронскиот систем за внесување на податоците поврзан со регистрот на откупувачи и ЕРЗС.“.

Во „Интервенции на пазарите со земјоделски производи“ во ставот 3 алинејата 1 се менува и гласи:

„Откупот на пченица и ориз од домашни производители со одредена максимална количина, ќе се спроведува за потребите на стоковите резерви, под услови и постапка пропишани со Законот за стоковни резерви. Постапката е ревидирана и поедноставена заради обезбедување на побрз одговор при пројавен вишок на пазарот.“.

Во потточката 5.2.3. во „Секторски интервенции“ во ставот 2 по втората реченица се додава нова трета реченица која гласи:

„Концептот на оперативните програми ќе биде разгледан како форма на поддршка и на здружување на граѓани согласно Законот за здруженија и фондации кои се препознаени како социо-економски партнери, како и признати организации на одгледувачи согласно Законот за зоотехника и соодветно регулирање во Законот за земјоделство и рурален развој.“.

По ставот 12 се додава нов став 13 кој гласи:

„За финансирање на мерките од политиката за уредување на пазарите од 2027 година, после направените законски прилагодувања ќе се алоцираат средства во посебна Програма за финансирање на мерките од политиката за уредување на пазарите.“.

Во „Интервенции во подсектор пчеларство“ по ставот 4 се додава нов став 5 кој гласи:

„Секторските интервенции ќе бидат вклучени во програмите за финансиска поддршка. Корисници ќе бидат производители на мед со потврден произведен капацитет и пазарна реализација на произведениот мед, како и групи на производители организирани како земјоделски задруги.“.

Во потточката 5.2.4 по ставот 8 се додава нов став 9 кој гласи:

„Алтернативно, наместо измени на мерките во програмата ќе се дефинира Интервентен фонд на средства кој ќе биде третиран како државна помош.“.

Во потточката 5.2.7 по ставот 6 се додаваат два нови става 7 и 8 кои гласат:

„Со донесувањето на новиот Закон за земјоделство и рурален развој ќе се промени начинот на реализација на поддршката согласно искуството на ЕУ и како дел од Оперативните програми доставени од страна на препознаени организации на производители.

Започнување на кампања која има за цел зајакнување на домашното земјоделско производство, обезбедување на просперитет на руралните средини и подигање на свеста на потрошувачите за квалитетот, автентичноста и значењето на македонските земјоделски производи преку обележување на домашните производи и нивно вклучување на онлајн платформа.“.

Во точката II.5.3 во потточката 5.3.1 се додава нов став 2 кој гласи:

„Во останатиот стратешки период ќе биде ставен акцент на мерките и инструментите на политиката на рурален развој, како политика која треба да го поттикне инвестирањето, модернизацијата, со цел зголемување на продуктивноста, прилагодување на секторот кон влијанијата на климатските промени, и подобрување на условите за работа и живеење во руралните средини.“.

Во „Унапредување на земјоделството, природните и човечките ресурси во подрачјата со ограничени можности“ во ставот 2 алинејата 1 се менува и гласи:

„Дополнителни директни плаќања за стопанствата кои вршат земјоделска дејност во подрачја со ограничени можности за земјоделство.“.

Ставот 3 се менува и гласи:

„Поддршката ќе се заснова на дополнителна поддршка на приходот заради неповолните услови на производство и намалени приноси, односно намален приход и ќе се обезбеди од Програмата за финансиска поддршка на земјоделството.“.

По ставот 5 се додава нов став 6 кој гласи:

„Во останатиот стратешки период планинските подрачја ќе почнат да се идентификуваат и по вториот критериум а тоа е согласно минималниот наклон на парцелите што ќе биде овозможено преку ИСАК (СИЗП).“.

Потточката „Инвестиции“ се менува и гласи:

„Утврдена е неповолна состојба на физичките ресурси (механизација, опрема, насади, добиток и објекти). Овие ресурси се технолошки застарени до степен до кој не можат да обезбедат раст на продуктивноста на земјоделскиот сектор и исполнување на еколошките и хигиенските стандарди, а со тоа и намалена конкурентска способност. Покрај тоа, успешен одговор на земјоделскиот сектор на предизвиците на климатските промени е невозможен без техничко и технолошко подобрување на ресурсите, употреба на нови подобри сорти на растенија и раси на животни, што треба да придонесе за промена на производствената структура, производните технологии и примената на агро-техничките мерки.

Во таа смисла, потребно е да се предвидат рационални, стандардни решенија за техничко-технолошка иновација на механизацијата, опремата и капацитетите, прилагодени на големината на земјоделското стопанство, стандардите за здравствена безбедност и благосостојба на животните, како и климатските промени. Инвестициите во нови плантажи мора да бидат придружени со препораки за реоригинација на областите за производство на овошје, грозје и вино, додека во производството на добиток, мора да се обрне внимание на подобрување на расниот состав, генетиката и селекцијата и технологијата на одгледување.

За реструктурирање на земјоделско-прехранбениот сектор - справување со неповолната структура и модернизација на секторот, се предвидуваат следните интервенции:

а) Инвестиции за модернизација и диверзификација на технолошкиот процес на постоечките земјоделско-прехранбени бизниси, и тоа со преку:

- поддршка на инвестиции во модернизација на растителното земјоделско производство,
- поддршка на реконструкцијата на лозови и овошни насади овозможена и за други култури кои се различни од постоечката структура и технологија,
- поддршка на инвестиции во модернизација на сточарското производство, набавка на добиток од основно стадо, набавка на опрема и инвестиции во современи одгледувалишта.

Овие инвестиции се поддржани од Програмата за финансиска поддршка на руралниот развој, но и од ИПАРД Програмата, со јасно разграничување во однос на прифатливите трошоци на предложената инвестиција, како и во однос на прагот на минимални инвестиции.

б) Поддршка на инвестиции во модернизација и технолошко усовршување на производниот процес во капацитетите за преработка на земјоделски производи. Потребна е поддршка за да се подобрат перформансите на производството и преработката на храна од гледна точка на продуктивноста и ефикасноста во однос на рационализацијата на инсталираните капацитети, нивна ефикасна употреба и да се елиминираат неправилностите на снабдувачкиот синџир, манифестирани на земјоделските пазари.

в) Инвестиции за модернизација на физичката постбербена и маркетинг инфраструктура, инвестиции во воспоставување и модернизирање на откупни центри за овошје и зеленчук. Треба да се поддржи модерната технологија низ различните фази на синџирот на дистрибуција на зеленчук за да се подобри квалитетот на залихите. Ова се однесува од инвестиции во нови и посовремени технологии за ладење, инвестиции на поле веднаш по бербата, па се до сортирање, складирање, пакување, опрема за транспорт и објекти;

Овие инвестиции се поддржани од Програмата за финансиска поддршка на руралниот развој и од ИПАРД Програмата, со јасна демаркација во однос на прифатливите трошоци на предложената инвестиција, како и во однос на прагот на минимални инвестиции.

г) Инвестиции за реструктурирање на земјоделски стопанства. Потребна е поддршка во купување на земјоделско земјиште, набавка на живи животни, изградба и реконструкција на објекти и набавка на механизација и опрема и за користење на советодавни услуги во земјоделството.

д) Поддршка на инвестиции за зголемување на економската вредност на шумите - за спроведување на активности за унапредување на шумите согласно плановите од Законот за шумите

ѓ) Поддршка на инвестиции во инфраструктура за создавање на предуслови за развој на земјоделството и заштита од природните непогоди, и тоа:

- инвестиции наменети за инфраструктура за пристап до земјоделското земјиште,
- активности за консолидација на земјоделско земјиште и подобрување на квалитетот на земјоделското земјиште,
- трансформација на неземјоделско или земјоделско необработено земјиште во обработливо (со ослободување од закупнината првата година и намалување во рок од 5 год),
- активности за заштита на земјоделското производство оштетено од природни непогоди, кои се однесуваат на чистење на каналска мрежа за одводнување и наводнување и регулирање на речни корита за заштита од поплави,

- инвестиции наменети за снабдување со електрична енергија и водоснабдување и
- инвестиции наменети за водостопанство (изградба и обновување на системи за наводнување со акцент на микро-аккумуляции и микро- иригациони системи).

Финансиската поддршка на овие инвестиции е преку Програмата за финансиска поддршка на руралниот развој, каде крајни корисници се ЕЛС, МЗШВ и ЈП за стопанисување со пасишта и АД Водостопанство на Република Северна Македонија – во државна сопственост и јавните водостопански претпријатија.“.

Во „Млади земјоделци и започнување на бизниси во руралните средини“ во ставот 1 по четвртата реченица се додава нова петта реченица која гласи:

„Младите земјоделци, за кои границата ќе биде зголемена на 45 години, ќе бидат поддржани со грант со различни висини на средства за започнување на земјоделска дејност, превземање на стопанството или надградување на постоечко земјоделското стопанство.“.

По ставот 3 се додаваат два нови става 4 и 5 кои гласат:

„Ќе биде понудена и поддршка на млади брачни парови кои ќе изразат подготвеност да се преселат во руралните подрачја и да започнат земјоделски бизнис.

До крајот на стратешки период во фокус ќе бидат проекти кои нудат иновативни решенија во земјоделските бизниси и дигитализација на земјоделските процеси.“.

Во „Соработка“ во ставот 1 по втората реченица се додава нова трета реченица која гласи:

„Со ова, ќе бидат поддржани учесниците во ланецот на додадена вредност кои заеднички имплементираат интегриран проект во насока на воведување нов производ, иновации и дигитализација, модернизација и зголемување на ефикасноста на производството и маркетингот, воведување на повисоки стандарди, решавање на еколошки и климатски предизвици, и др, и кои се обврзуваат на задолжителни договорни односи најмалку 5 години.“.

По „Диверзификација на руралната економија и зачувување на културното и природното наследство“ се додава нова потточка кој гласи:

„Показатели за рурален развој за 2026-2027

Показателите за резултат од интервенциите на мерките за рурален развој, слични како и кај директните плаќања, ја следат новопоставената шема на изменетата повеќегодишна програма.

Табела 6.3. Показатели за резултат од мерките за рурален развој

Мерка	Цел на резултатот	Опис на показателот	Единица	Целна вредност	
				2026	2027
Инвестиции					
Набавка на механизација и опрема за примарно земјоделско производство	Подобрување на приходот и зголемување на конкурентноста	Број на стопанства што набавиле механизација	Стопанство	150	150
Инвестиции и опрема во пчеларство и набавка на матици	Подобрување на приходот и зголемување на конкурентноста	Број на стопанства што набавиле опрема	Стопанство	150	150
Подигнување на нови и реконструкција на постојни повеќегодишни насади	Подобрување на приходот и зголемување на конкурентноста	Број на хектари што се подигнале	ha	150	150
Набавка на педигриран добиток од основно стадо	Подобрување на приходот и зголемување на конкурентноста	Број на стопанства што набавиле добиток	Стопанство	100	100
Поддршка за формирање и функционирање на земјоделски задруги	Подобрување на пазарната позиција на земјоделците	Број на формирани задруги	Број на задруги	20	20
Обезбедување на материјално-техничка помош за зајакнување на капацитетите на функциите на задругата	Подобрување на пазарната позиција на земјоделците	Број на поддржани задруги	Број на задруги	10	10
Обезбедување на материјално-техничка поддршка за формирање на организации на производители и меѓугрански организации и поддршка во спроведување на активностите од нивните оперативни програми	Подобрување на пазарната позиција на земјоделците	Поддржани организации на производители и меѓугрански организации	Број	10	10

Мерка	Цел на резултатот	Опис на показателот	Е Д и н и ц а	Целна вредност	
				20 26	20 27
Подобрување на пазарната инфраструктура и изградба на откупно-дистрибутивни центри	Подобрување на пазарната позиција на земјоделците	Изградени откупно-дистрибутивни центри	Број	2	2
Помош во премии и осигурување	Заштита на приходот на земјоделските стопанства	Број на стопанства кои биле поддржани	Стопанства	4.000	4.000
Набавка на заштитна опрема од временски непогоди (мрежи...)	Ублажување на климатските промени и прилагодување кон истите	Број на стопанства кои биле поддржани	Стопанства	150	150
Ефикасни системи за користење на водата	Ублажување на климатските промени и прилагодување кон истите и ефикасно користење на водата	Број на стопанства кои биле поддржани	Стопанства	200	200
Промена на сортите соодветни на идниот климатски режим	Ублажување на климатските промени и прилагодување кон истите	Број на стопанства кои биле поддржани	Стопанства	100	100
Производство на енергија од одржливи извори на самото стопанство и подобрување на енергетската ефикасност на стопанството	Ублажување на климатските промени и прилагодување кон истите и примена на одржлива енергија	Број на стопанства кои биле поддржани	Стопанства	100	100

Мерка	Цел на резултатот	Опис на показателот	Единица	Целна вредност	
				2026	2027
Инвестиции за развој на шумарството	Ублажување на климатските промени и прилагодување кон истите	Вкупно вложени средства	Денари	123.000.000	123.000.000
Воведување на технологии за прецизно земјоделство со употреба на сензори за оптимална примена на агро-технички мерки	Одржлив развој и ефикасно управување со природните ресурси	Број на стопанства кои биле поддржани	Стопанства	100	100
Воведување на технологии за дигитално земјоделство со кои се постигнуваат солидни приноси со помала употреба на вода, губрива и пестициди	Одржлив развој и ефикасно управување со природните ресурси	Број на стопанства кои биле поддржани	Стопанства	100	100
Кофинансирање на плановите на сточарските стопанства за исполнување на условите за заштита на околината и обезбедување на земјиште за дислокација на фармите	Одржлив развој и ефикасно управување со природните ресурси	Број на кофинансирани планови	Број	100	100
Помош за заштита на земјоделското земјиште (анализа на физичките и хемиските својства на почвата)	Одржлив развој и ефикасно управување со природните ресурси	Број на почвени проби	Број	6.000	6.000

Мерка	Цел на резултатот	Опис на показателот	Е д и н и ц а	Целна вредност	
				20 26	20 27
Инвестиции за започнување на земјоделски бизнис	Развој на бизниси во рурални средини	Број на нови бизниси	Број	50	50
Поддршка на бизниси на млади земјоделци со воведување поволна кредитна линија за сите намени потребни за проширување на бизнисите (купување земја, инвестиции во средства и механизација, итн.)	Привлекување на млади земјоделци	Број на млади земјоделци	Млади земјоделци	50	50
Инвестиции за започнување на бизниси за диверзификација на економските активности во руралните средини (рурален туризам, обработка на дрво, услуги, занаетчиство и преработки и т.н.)	Вработување, раст, социјална вклученост и локален развој на руралните средини	Број на започнати бизниси за диверзификација	Број	50	50
Поддршка на инвестиции на земјоделски задруги во руралните средини	Вработување, раст, социјална вклученост и локален развој на руралните средини	Поддржани земјоделски задруги	Број	25	25
Инвестиции за формирање на мали и средни претпријатија во рурални средини	Вработување, раст, социјална вклученост и локален развој на руралните средини	Формирани мали и средни претпријатија	Број	50	50
Реструктурирање на земјоделските стопанства	Вработување, раст, социјална вклученост и локален развој на руралните средини	Земјоделско стопанство регистрирано во ЕРЗС и чиј носител е на возраст до 50 години	Број	30	30

Мерка	Цел на резултатот	Опис на показателот	Единица	Целна вредност	
				2026	2027
Поддршка на инвестиции за млади брачни парови кои ќе се вратат во руралните краишта и ќе започнат бизнис	Вработување, раст, социјална вклученост и локален развој на руралните средини	Млади брачни парови кои се вратиле во рурални краишта	Број	40	40
Инвестиции во проекти за подобрување на инфраструктурата во селата	Вработување, раст, социјална вклученост и локален развој на руралните средини	Вкупни инвестиции	Денари	100.000.000	100.000.000
Маркетинг и промоции					
Учество на саеми и организација на промотивни настани во и вон државата	Подобрување на положбата на земјоделците во синцирот на додадена вредност	Број на земјоделски стопанства кои ќе бидат поддржани	Стопанства	100	100
Трошоци за учество на меѓународни и регионални натпревари на кои е освоена специјализирана награда	Подобрување на положбата на земјоделците во синцирот на додадена вредност	Вкупно потрошени средства	Денари	10.000.000	10.000.000
Трошоци за дизајн и изработка на информативни и промотивни материјали од областа ЗШВ и закуп на медиумски простор за нив	Подобрување на положбата на земјоделците во синцирот на додадена вредност	Вкупно потрошени средства	Денари	10.000.000	10.000.000

Мерка	Цел на резултатот	Опис на показателот	Единица	Целна вредност	
				2026	2027
Закуп на медиумски простор за објава на статии за македонски производи во странски специјализирани списанија за храна и вино	Подобрување на положбата на земјоделците во синцирот на додадена вредност	Вкупно потрошени средства	Денари	10.000.000	10.000.000
Трошоци за амбалажа за земјоделски производи и преработени земјоделски производи	Подобрување на положбата на земјоделците во синцирот на додадена вредност	Вкупно потрошени средства	Денари	10.000.000	10.000.000
Поддршка за обезбедување одржлив развој на руралните средини					
Субвенционирање на платите на одгледувачите на овци и говеда и на менаџерите на земјоделските задруги	Промовирање на вработување	Субвенционирани плати на работници	Број	100	100
Поддршка за зачувување на руралните предели и нивните традиционални карактеристики	Обезбедување на раст и развој на руралните средини	Вкупно потрошен и средства	Денари	30.750.000	30.750.000
Поддршка на локални акциски групи за проекти во рурални подрачја	Обезбедување на раст и развој на руралните средини	Поддржани локални акциски групи	Број	30	30
Поддршка во постигнување на стандарди за безбедност и квалитет на храната	Здравствени аспекти на храната, нејзината безбедност, хранлива вредност и одржливост	Вкупно потрошен и средства	Денари	30.750.000	30.750.000

Мерка	Цел на резултатот	Опис на показателот	Единица	Целна вредност	
				2026	2027
Поддршка за промотивни активности за навики за одржливо консумирање на храна потпомагајќи здрава и одржлива исхрана	Здравствени аспекти на храната, нејзината безбедност, хранлива вредност и одржливост	Вкупно потрошен и средства	Денари	18.450.000	18.450.000
Поддршка во спроведување на шемите за овошје, зеленчук и млеко во училиштата (школски шеми)	Здравствени аспекти на храната, нејзината безбедност, хранлива вредност и одржливост	Вкупно потрошен и средства	Денари	61.500.000	61.500.000
Спроведување на мониторинг програми во производството со цел обезбедување квалитет и безбедност на храната	Здравствени аспекти на храната, нејзината безбедност, хранлива вредност и одржливост	Вкупно потрошен и средства	Денари	18.450.000	18.450.000
Воспоставување на систем за нештетно отстранување на остатоци од животинско потекло за да се обезбеди заштита на животната средина поврзана со нуспроизводите од животинско потекло	Подобрување на одговорот на земјоделството кон храна која завршува како отпад	Воспоставен систем	број	0	1
Зајакнување на контролите на квалитетот на пестицидите, вештачките ѓубриња, семето и садниот материјал за да се заштитат земјоделците од некавалитетни производи	Здравствени аспекти на храната, нејзината безбедност, хранлива вредност и одржливост	Вкупно потрошен и средства	Денари	61.500.000	61.500.000

Мерка	Цел на резултатот	Опис на показателот	Единица	Целна вредност	
				2026	2027
АКИС					
Финансирање на систем континуирано образование на земјоделците (АКИС)	Подобрување на знаењата и вештините на земјоделците	Земјоделци кои посетувале организирани обуки	Број на земјоделци	1.000	1.000
Стипендии за едукација во земјоделски струки со цел продолжување со дејноста на стопанството, но и примена на нови технологии и знаење стекнато во школувањето	Привлекување на млади во земјоделството	Студенти кои користат стипендии	Број на студенти	20	20
Советодавни пакети и обуки	Подобрување на знаењата и вештините на земјоделците и трансфер на технологии	Вкупно потрошен и средства	Денари	61.500.000	61.500.000
Финансирање за формирање и развој на демонстративни стопанства	Подобрување на знаењата и вештините на земјоделците и трансфер на технологии	Поддржани демонстративни стопанства	Број на стопанства	2	2
Поддршка за основање на правни лица за вршење на дејност од областа на советодавни, консултативни и информативни услуги во земјоделството и шумарството	Промовирање вработување, раст и развој на руралните средини	Основани правни лица	Број на правни лица	10	10

Мерка	Цел на резултатот	Опис на показателот	Единица	Целна вредност	
				2026	2027
Поддршка за земјоделски стопанства со цел користење на советодавни услуги	Подобрување на знаењата и вештините на земјоделците и трансфер на технологии	Поддржани земјоделски стопанства	Број на стопанства	1.000	1.000
Финансирање на апликативни проекти и проекти за трансфер на технологии	Подобрување на знаењата и вештините на земјоделците и трансфер на технологии	Финансирани проекти	Број	25	25
Инвестиции за подобрување на генетскиот потенцијал (на млечни крави преку употреба на сексирано семе и ембрио-трансфер)	Подобрување на продуктивноста	Вкупно потрошен и средства	Денари	10.000.000	10.000.000
Трошоци за ревитализација, реорганизација, зајакнување и обновување на конзервативниот материјал за автохтони сорти растенија и раси домашни животни	Заштита на биодиверзитетот	Вкупно потрошен и средства	Денари	10.000.000	10.000.000

Во точката II.5.4 потточка 5.4.1 став 4 во алинејата 1 бројот „2022“ се заменува со бројот „2026“, а по зборовите „(агроеколошки мерки)“ се додаваат зборовите „,како и на доделената инвестициона поддршка во рамките на оваа политика.“.

Во алинејата 4 бројот „2022“ се заменува со „2027“.

Во потточката 5.4.3 во ставот 5 зборовите „Врз основа на препораките од ЕУ, регистрите ЕРЗС и СИЗП ќе бидат преземени под надлежност на АФПЗРР преку формирање на нов сектор кој покрај за овие регистри ќе биде одговорен и за менаџирање на Гео-просторната апликација. За имплементирање на оваа активност ќе се изврши потребната надградба и промена на сите компоненти на ИСАК“ се бришат.

Во потточката 5.4.4 во ставот 1 по третата реченица се додава нова четврта реченица која гласи:
„Дополнително кризата ја потенцира и Руско-Украинскиот конфликт кој започна во 2022 година.“

Ставот 4 се менува и гласи:

„Изработката на планот треба да се реализира до крајот на 2026 година врз основа на подготвена анализа.“.

Во точката II.5.6 во потточката 5.6.2 по алинејата 3 се додава нова алинеја 4 која гласи:

„- Обезбедување на соодветен институционален капацитет за ефикасна земјишна политики која ќе ги интегрира сите аспекти на политиката поврзана со одржливо управување со земјоделското земјиште независно од сопственичката структура поддржано во сите фази на циклусот на политики со нов ИКТ систем“.

Во „Обезбедување на подобрен пристап до земјоделското земјиште“ во став 1 алинејата 1 се менува и гласи:

„- Доделување на земјиштето во државна сопственост под закуп. Преостанатото слободно земјоделско земјиште во државна сопственост од околу 6.000 ха ќе се доделува на користење под закуп на заинтересирани земјоделци до 10 ха и тоа за поголеми капитално-интензивни инвестиции, привлекување на странски инвестиции, дислокација на фарми и за производство на добиточна храна за одгледувачи на добиток. Помали парцели на земјоделско земјиште кое не се дел од заокружена блок целина може да бидат доделени за производство на интензивни култури со цел зголемување на површината на соседната приватна парцела, за што ќе се уреди посебна олесната постапка.

До крајот на 2027 година ќе се дефинираат измените на постапката за доделување на земјоделско земјиште во државна сопственост под закуп базирана на пројавен интерес од страна на потенцијалните закупувачи. Во таа насока од исклучително значење е воспоставувањето на интегриран информатички систем со јавно достапна база на податоци која ги вклучува сите расположливи парцели на државно земјоделско земјиште според статус на доделеност под закуп како и податоци за договорите за веќе доделеното земјиште под закуп. Системот ќе овозможи онлајн пројавување на интерес за поединечни парцели што ќе иницира постапка за доделување на земјиштето под закуп под услови дефинирани со закон.

Јавниот повик ќе биде само заради пројавување на интерес за сериозни инвестиции со приложен инвестициски план или за окрупнување на земјоделско земјиште. Паралелно ќе се води засилена контрола на начинот на користењето на земјиштето во однос на склучените обврски од договорите и при утврдени неправилности договорите ќе бидат раскинувани со цел доделување на нови, сериозни корисници.

Заради обезбедување на доволно ресурси за производство на добиточна храна ќе бидат објавувани редовни огласи за доделување на слободно земјиште под закуп за производство на добиточна храна за сериозните производители на месо и млеко во сите сточарски региони во државата, како и парцели за дислокација на фарми од урбани средини.“.

Во алинејата 4 зборовите „со постепено зголемување“ се заменуваат со зборовите „до постепено зголемување“, а по втората реченица се додава нова трета реченица која гласи:

„Трансформацијата на необработливо земјоделско земјиште (пасишта, ливади) во обработливо земјоделско земјиште и доделување под закуп ќе биде овозможено само за земјиштето кое во период подолг од пет години не се користи за сточарство.“.

Во „Заштита на квалитетот и родноста на земјоделското земјиште“ по ставот 2 се додава нов став 3 кој гласи:

„Чекорите за заштита и унапредување на квалитетот и плодноста на земјоделското земјиште ќе биде дел од обврските на закупецот на земјиштето кој треба на годишна основа да известува за превземените конкретни чекори. Од друга страна министерството ќе пропише минимален процент на задолжителни контроли на самото место за проверка на исполнетоста на обврските. Непочитувањето ќе повлекува раскинување на договорите.“.

Потточката „Институционални аспекти во управувањето со земјоделското земјиште“ се менува и гласи:

„Сегашното управување со земјоделското земјиште во државата е дезинтегрирано помеѓу МЗШВ и ЈП за стопанисување со пасишта и внатре во министерството во два посебни сектори. Со цел ефикасно и интегрирано управување со земјишните ресурси во државата и постигнување на поставените цели на земјишната политика ќе биде воспоставено единствено тело за интегрирано управување со земјоделското земјиште, надлежно за имплементација на целокупната земјишна политика - закуп на земјиште во државна сопственост, вклучително пасиштата, продажба на земјоделско земјиште, консолидација и заштита, олеснување и регулација на пазарот на земјоделско земјиште. Оваа активност ќе се воспостави до првата половина на 2026 година.

Интегрираното управување со големиот број на алфанумерички и графички податоци подразбира воспоставување на Основен регистар на земјоделско земјиште за евиденција на податоците од надлежност на телото. Регистарот на земјоделското земјиште поддржан со потреба ИКТ ќе биде интероперабилен со подрачните единици на МЗШВ и релевантните институции – Агенцијата за катастар на недвижности и Министерството за финансии. За сите активности од надлежност ќе се воспостават интерни процедури и зајакнат човечките капацитети, а ќе се изврши интервенција за подобрување на законската рамка. Рок за постапување за овие активности е една година од формирањето на телото за интегрирано управување со земјоделското земјиште.

Дополнително, најдоцна до средината на 2026 година, правно ќе се уреди надлежноста на телото над одржувањето и финансирањето на почвената карта на државата. Последователно, почвениот систем ќе се поврзе со лаборатории кои треба да добијат овластување за анализи на хемискиот и физичкиот состав на почвата, заради тековните прибирање на податоци од спроведените анализи и ќе се ажурира со нови податоци.“.

Во потточката 5.6.3 во „Политики и мерки за одржлив развој на шумарството“ по ставот 4 се додава нов став 5 кој гласи:

„До крајот на 2026 година ќе се донесе нова стратегија за шумарство и ловство која ќе ги прецизира главните цели и политики за одржлив развој на шумарството и ловството. Во националната стратегија за земјоделство и рурален развој ќе бидат поместени конекциите помеѓу шумарството и ловството и нивниот придонес кон одржливиот развој на руралните средини и соодветните политики финансирани преку политиката за рурален развој.“.

Во потточката 5.6.4 во ставот 9 бројот „2026“ се заменува со бројот „2027“.

По ставот 15 се додава нов став 16 кој гласи:

„Согласно препораките на Државниот завод за ревизија, како и согледувајќи ја потребата од посериозен и сеопфатен пристап во борбата со климатските промени, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство во 2025 година, пристапи кон формирање на Одделение за климатски промени. Покрај останатите активности, надлежност на одделението ќе биде и предлагање на мерки за прилагодување на секторот кон климатските промени и зголемување на отпорноста ќе започнат да бидат поддржувани преку програмите за финансиска поддршка до целосно вклучување на мерките до крајот на стратешкиот период.“.

Во точката II.6 по ставот 5 се додава нов став 6 кој гласи:

„Во следниот период заради допрецизирање на одредени одредби на новиот Закон за систем на знаење и иновации во земјоделството и шумарството истиот ќе се подготви и влезе во владина постапка. Целосното профункционирање на СЗИЗ ќе започне од самиот почеток на следниот стратешки период.“.

III

Во делот III точка III.2. во ставот 5 по зборовите „за секоја следна година“се додаваат зборовите „почнувајќи од 2026 година“.

Во точката III.3. во ставот 1 по втората реченица се додава нова трета реченица која гласи:

„При крајот на тековниот стратешки период со донесување на новиот Закон за земјоделство и рурален развој ќе се воведат Стратешки план како главен планирачки документ за интервенциите на политиките и спроведување на стратегијата кој ќе ја замени Националната програма за развој на земјоделството и руралниот развој.“.

Во точката III.4. во потточката III.4.1 по ставот 3 се додава нов став 4 кој гласи:

„Во насока на обезбедување на интегрирана ИКТ основа за поддршка на анализата, планирањето, мониторингот и евалуацијата на националната земјоделска политика, во 2025 се направи анализа на постојната состојба и подготви спецификација за оптимализација на фрагментираниот ИКТ систем на МЗШВ во насока на интегрирање и подобрување на ефикасноста и сајбер безбедноста. Основниот елемент на интеграција на изолираните бази на податоци и регистри кои се засноваат на земјишни парцели или земјоделски стопанства како основа е ЕРЗС. Интеграцијата на системот треба да биде целосно завршена до крајот на 2027 година.“.

Во потточката III.4.3 по ставот 2 се додава нов став 3 кој гласи:

„Електронската интегрирана база на податоци која редовно разменува податоци со дефинираните институции и органи во состав на МЗШВ ќе биде воспоставена и функционална најдоцна до првата половина на 2027 година.“.

Во „Мрежа за прибирање на сметководствени податоци од земјоделски стопанства“ по ставот 4 се додава нов став 5 кој гласи:

„До крајот на стратешкиот период системот ќе ги вклучува и новите еколошки и социјални податоци за следење на одржливоста кои ќе започнат да се прибираат од вклучените земјоделски стопанства.“.

Во „Земјоделски пазарен информативен систем“ во ставот 4 бројот „2025“ се заменува со бројот „2027“, а зборовите „до 2027 година“ се бришат.

Во „Земјоделски статистики“ по ставот 2 се додава нов став 3 кој гласи:

„Со цел мониторинг на имплементираниите структурни политики и подобрување на истите неопходно е обезбедување на редовни и квалитетни структурни податоци за македонскиот земјоделски сектор и руралните средини кои недостасуваа во изминатиот период. Реализацијата на вториот Попис на земјоделството до крајот на стратешкиот период е потребен заради обезбедување на веродостојни податоци за состојбата и структурата на земјоделскиот сектор, но и како основа за понатамошно спроведување на редовни структурни истражувања.“.

Во точката III.5. во ставот 3 Табелата бр.9 се менува и гласи:

„Табела бр.9. Индикативен финансиски план за државната поддршка во земјоделството и руралниот развој по политики за периодот 2021-2027 година, милиони €

Политики и мерки	2021		2022		2023		2024		2025		2026		2027	
	мил €	%	мил €	%	мил €	%	мил €	%	мил €	%	мил €	%	мил €	%
Директни плаќања	100	70%	105	64%	105	58%	107	50%	107	50%	112	57%	112	57%
Уредување на пазарите	0	0%	1	1%	3	2%	5	2%	7	3%	5	2%	5	5%
Рурален развој вкупно	42	30%	56	34%	70	39%	100	47%	96	45%	80	40%	80	40%
- Рурален развој национален буџет	36.7	26%	45.4	28%	56.7	32%	80.3	37%	76.3	35%	60	30%	60	30%
- ИПАРД ЕУ средства	4	3%	8	5%	10	6%	15	7%	15	7%	15	8%	15	8%
- ИПАРД национално учество	1.3	1%	2.6	2%	3.3	2%	4.7	2%	4.7	2%	4.7	2%	4.7	2%
Систем на знаење и иновации	0	0%	1	1%	2	1%	3	1%	5	2%	1	1%	1	1%
Вкупна поддршка	142	100%	163	100%	180	100%	215	100%	215	100%	198	100%	198	100%
Вкупно национален буџет	138		155		170		200		200		184		184	

“.

Во ставот 5 по зборовите „Табела број 9“ се додаваат зборовите „при што за периодот до 2025 година се проекциите од основниот документ, а за последните две години направени се нови проекции“.

Ставот 7 се брише.

По ставот 8 кој станува став 7 се додаваат два нови става 8 и 9 кои гласат:

„На средината на спроведување на стратегијата е евидентно неосостварување на првичните фискални предвидувања, како во однос на планираното зголемување на вкупниот износ на финансиска поддршка за националните земјоделски политики, така и во однос на внатрешната распределба на средствата по политиките. Финансискиот план за 2026 година и индикативниот план за 2027 година од стратешкиот период се презентирани во Табела бр.10.

Табела бр.10. Финансиски план за 2026 година и индикативен план за 2027 година за поддршка во земјоделството и руралниот развој по политики за периодот 2026 и 2027 година, во денари

Програма	Буџет 2026 година (во денари)	Структура во %	Буџет 2027 година (во денари)	Структура во %
1. Програма за финансиска поддршка на земјоделството	6,061,345,000	84.6	6,704,370,000	84.6
2. Програма за спроведување на интервентен фонд во земјоделството	250,000,000	3.5	276,520,000	3.5
3. Програма за поттикување на потрошувачка на свежо овошје, млеко и млечни производи	30,000,000	0.4	33,180,000	0.4
4. Програма за поддршка за социјална сигурност на жените кои вршат земјоделска дејност	1,000,000	0.014	1,100,000	0.014
5. Програма за финансиска поддршка во органското земјоделско производство	100,000,000	1.4	110,600,000	1.4
6. Програма за финансиска поддршка на рурален развој	650,000,000	9.1	720,000,000	9.1
7. Програма за финансиска поддршка во рибарството и аквакултурата	70,000,000	1.0	77,410,000	1.0
I. ВКУПНО	7,162,345,000	100.0	7,923,180,000	100.0
1. ИПАРД ЕУ средства	553,407,000		553,407,000	
2. ИПАРД национално учество	184,469,000		184,469,000	
II. ВКУПНО ИПАРД	737,876,000		737,876,000	
III. ВКУПНА ПОДДРШКА (I+II)	7,900,221,000		8,661,056,000	

Предвидените средства се индикативни и истите ќе бидат дефинирани во годишните програми за финансиска поддршка.“.

IV

Оваа стратегија влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“.

Бр. 57-1409/18
3 февруари 2026 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Северна Македонија,
проф. д-р **Христијан Мицкоски**, с.р.